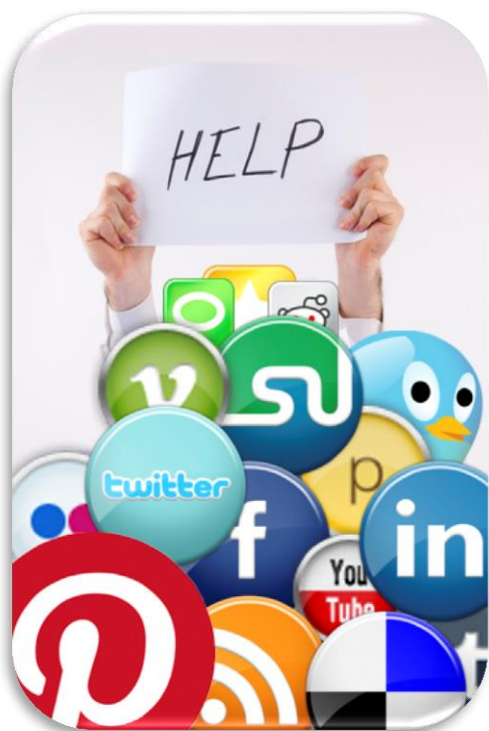

Dit document kan als leidraad dienen bij het opstellen van een sterk en goed onderbouwd schoolbeleid rond sociale media. Binnen dit document vindt u enkele noodzakelijke topics omtrent een sociaal mediabeleid, telkens gestaafd met een concreet voorbeeld uit de praktijk.

Definitieve handleiding

«Afspraken rond sociale media integreren in het schoolreglement.»

(Foong, sd)

Julie Rottier – Bram Kuppens –
Femke Pletinckx en Lisa Scheire

Bachelorproef 2013 - 2014

Inhoudstafel

1.	Wat en waarom sociale media op school.	2
2.	Hoe gebruik maken van sociale media op school.	3
2.1	Gebruik van computer, tablet en smartphone.	3
2.1.1	Functioneel gebruik van computer, tablet en smartphone in de klas.	4
2.1.2	Draadloos netwerk.	11
2.1.3	Respect voor het materiaal.	11
2.1.4	IMEI-nummer van de gsm of smartphone.	12
2.2	Downloaden en verspreiden van illegale software.	13
2.3	YouTube, video en internetvideo.	14
2.4	Privacy.	15
2.4.1.1	Foto- en beeldmateriaal.	15
2.4.1.2	Persoonlijke gegevens en wachtwoorden.	16
2.4.1.3	Bewakingscamera's.	17
2.4.1.4	Wetgeving.	18
2.5	Copyright	19
3.	Afspraken op school.	21
3.1	Deontologische code bij gebruik van sociale media op school.	21
3.2	Sociale netwerksites.	22
3.2.1	Sociale netwerksites tijdens de les.	22
3.2.2	Sociale netwerksites binnen het opvoedingsproject van de school.	23
3.2.3	Privacy instellingen.	24
3.2.4	Social media team of coach.	24
3.3	Nettiquette.	26
3.3.1	Transparant en verantwoord gedrag.	26
3.4	Cybermisbruik.	27
3.4.1	Cyberpesten.	27
3.4.2	Meldpunt cybermisbruik.	27
3.5	Sancties bij inbreuk.	28
3.5.1	Schoolreglement.	28
4.	Stappenplan opstellen eigen visietekst rond sociale media	31
5.	Nabeschouwing	32
6.	Bibliografie	33

1. Wat en waarom sociale media op school.

Klascement (www.klascement.be) doet een oproep om 'Wijs te zijn in media'.

Samengevat formuleren zij het zo:

"Kranten, internet, Facebook, tv, Twitter, radio, reclame, smartphones, foto, video, games... Onze maatschappij wordt meer en meer bepaald door de media. Door de voortdurend veranderende technologieën krijgen media een steeds grotere impact op ons leven. Het is dan ook belangrijk om hiermee te leren omgaan om niet te verdwalen in dit medialandschap. Leerlingen moeten snappen hoe media werken en beeldtaal begrijpen om zich staande te houden in de huidige samenleving. Ze moeten met andere woorden wijs gemaakt worden in media. Mediawijze kinderen bezitten de vaardigheden en attitudes om actief deel te nemen aan de samenleving van de toekomst." (Ministerie van Onderwijs en Vorming, 1898 - 2014)

In de inleiding van hun boek "Sociale media, middel voor participatief leren" van drs. P. Moekotte en prof R.J. Simons vinden we dit: *"Sociale media zijn een nieuwe vorm van mediagebruik. In de leefwereld van jongeren spelen sociale media een belangrijke rol met betrekking tot de ontwikkeling van een zelfbeeld, het creëren van sociale verbanden en de vaardigheden om sociaal en cultureel te kunnen participeren in die verbanden. Het is belangrijk dat docenten hun blikveld verruimen en sociale media in het onderwijs benutten"*. (Moekotte, 2014)

"In de wereld van jongeren verandert op dit moment erg veel. Aandacht voor die jongeren en de dynamische omgeving waarin zij leven, heeft tot interessante inzichten geleid. Inzichten op het gebied van hersenontwikkeling maar bijvoorbeeld ook op het gebied van het gedrag van jongeren en het veronderstelde 'speelse' gemak waarmee jongeren met hun dynamische omgeving omgaan. Onderzoek naar meer informele vormen van leren en de leefwereld en jeugdcultuur van jongeren wordt steeds belangrijker gevonden." (Moekotte, 2014)

Remco Pijpers, directeur 'stichting Mijn Kind Online' ziet positieve ontwikkelingen:

"Met mediawijsheid wordt vaak bedoeld hoe je moet omgaan met sociale media. Het accent lag eerst vooral op de risico's, maar langzaam verschuift dat richting de kansen. Uiteindelijk zal er een balans bereikt worden. Scholen hebben wel hulp nodig om die balans te vinden" (Smid, 2011)

2. Hoe gebruik maken van sociale media op school.

2.1 Gebruik van computer, tablet en smartphone.

De school moet een duidelijk pedagogisch beleid uitschrijven en consequent hanteren over het gebruik van computer en smartphone tijdens de lesuren. Het gedrag van de leerlingen moet *regelgeleid* worden: er zijn bepaalde regels waaraan de leerlingen zich moeten houden en waarvan ze de gevolgen van gewenst en ongewenst gedrag kennen.

Het voltallige schoolteam dient zich aan die gemaakte afspraken en regels te houden. Daarbij moet het team pedagogisch op één lijn liggen, zodat de structuur gewaarborgd wordt en er transparantie naar de leerlingen toe is. Deze afspraken en regels worden vastgelegd in het schoolreglement, daarnaast worden de sancties duidelijk vermeld om zo een veilige en ordelijk mogelijke leef – en leeromgeving te creëren en zo op een preventieve manier tegen ordeverstoring op te treden (Teitler & P, 2013).

Het gebruik van computer, tablet, smartphone, e.a. door leerlingen en onderwijzend personeel wordt het best gecentraliseerd op één of meerdere afgesproken plaatsen. Deze kunnen eventueel in samenspraak met de directie, leerkrachten en leerlingen worden vastgelegd in het beleid rond sociaal media van de school. Op deze manier wordt het controleren vergemakkelijkt.

Concrete voorbeelden:

- ✓ Onder computers verstaan we in de ruime zin ook elke smartphone die kan surfen, applicaties installeren en kan communiceren via het internet (VTI Kontich, 2011-2012).
- ✓ Daar leerlingen op school geen gsm's e.d. mogen gebruiken (binnen de schooluren, binnen de schoolmuren uitgeschakeld), vragen wij de ouders hiermee rekening te houden en dringende boodschappen via het secretariaat te laten overmaken (De Dames in Antwerpen, sd).
- ✓ In de klas mogen de leerlingen geen gebruik maken van gsm en andere technologische apparatuur. Het verhindert immers het ordentelijk lesgeven. Gebruikt de leerling toch een gsm of andere technologische apparatuur in de klas dan moet hij die aan de leerkracht afgeven, die het toestel tot op het einde van de schooltijd (van de voormiddag/ namiddag) in bewaring geeft op het secretariaat.

Indien de leerling deze regel voor de derde keer overtreedt, worden de ouders gecontacteerd met de vraag het gsm-toestel af te halen. Weigert de leerling het toestel af te geven, kan er een ordemaatregel worden genomen (bv. de leerling wordt tijdelijk uit de klas verwijderd).

In de klas of op het schooldomein mogen de leerlingen geen foto's maken en niet filmen, tenzij de betrokken personen (bv. de leerkracht, de medeleerling, ...) hun uitdrukkelijke schriftelijke toestemming hiervoor hebben gegeven.

Is er geen toestemming gevraagd, dan moet de betrokken persoon gebruik maken van zijn recht tot verzet tegen de verwerking van persoonlijke gegevens. Het gaat immers om een geautomatiseerde verwerking van gegevens waarvoor er aangifte moet worden gedaan bij de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer.

Weigert de leerling de beelden van het internet te verwijderen, dan kan de betrokken persoon een gerechtelijke procedure instellen bij de voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg ofwel klacht neerleggen bij de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer.

Bv. Als je je gsm wil gebruiken tijdens de pauzes, doe je dit op de speelplaats of de overdekte speelplaats en in de rij voor de broodjes of de meisjestoiletten (Koninklijk atheneum Sint-Niklaas, 2013-2014).

- ✓ De leerlingen mogen tijdens de lesuren geen gebruik maken van gsm en andere technologische apparatuur. Daar staat immers het ordentelijk verstrekken van het onderwijs in de weg. In de klas- of op het schooldomein mogen de leerlingen geen foto's maken en niet filmen tenzij de betrokken personen (bv. de leerkracht, de medeleerling,...) hun de uitdrukkelijke toestemming hiervoor gegeven hebben (Koninklijk atheneum Herzele, 2013-2014) (Het koninklijk atheneum Gentbrugge, 2013-2014) (Het atheneum Brussel, 2013-2014).
- ✓ In de klas, de studie en het schoolrestaurant mogen de leerlingen geen gebruik maken van gsm en andere technologische apparatuur. Het verhindert immers het ordentelijk lesgeven (Het koninklijk atheneum Gentbrugge, 2013-2014).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Gsm, smartphone, tablet, laptop mogen enkel gebruikt worden **buiten de schoolgebouwen**. Op het schooldomein mogen leerlingen geen foto- en beeldmateriaal verzamelen zonder uitdrukkelijke toestemming van de betrokken personen. Als ouders hun zoon of dochter dringend nodig hebben tijdens de lesuren, kunnen ze steeds terecht op het secretariaat. (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).
- ✓ Gsm, smartphone, tablet, laptop mogen enkel gebruikt worden **buiten de lesuren**. Op het schooldomein mogen leerlingen geen foto- en beeldmateriaal verzamelen zonder uitdrukkelijke toestemming van de betrokken personen. Als ouders hun zoon of dochter dringend nodig hebben tijdens de lesuren, kunnen ze steeds terecht op het secretariaat. (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

4

2.1.1 Functioneel gebruik van computer, tablet en smartphone in de klas.

Vanuit onze sterk evoluerende, technologische maatschappij stijgt de nood naar het educatief gebruiken van sociale media binnen de les. In onze huidige maatschappij worden zowel leerlingen, als onderwijzend personeel steeds vaker met sociale media geconfronteerd. Daarom is het enorm belangrijk om de leerlingen en leerkrachten mediavaardiger te maken en hen bewust(er) te laten omspringen met sociale media en computers. Een werkgroep van enthousiaste leerkrachten kan de motor vormen om dit functioneel gebruik te promoten binnen het leerkrachtenteam.

De school speelt immers een grote rol bij de kennisverwerving rond sociale media: zij moet de leerlingen zowel sensibiliseren voor de risico's van sociale media, als hen de voordelen van het gebruik ervan binnen de lessen laten inzien. Sociale media kan een hulpmiddel zijn om de lesdoelen te bereiken. Daar moeten leerkrachten meer en meer van overtuigd worden en zijn.

Het educatief inzetten van sociale media kan wel alleen gebeuren binnen een duidelijk afgebakend terrein. Er moeten eerst en vooral duidelijke preventieve maatregelen voorzien worden om dit educatief gebruik efficiënt en veilig te laten verlopen. Er moeten dus duidelijke regels en grenzen opgesteld worden door de school (Aaken, 2014) (Onderzoek laat zien hoe tieners sociale media inzetten voor school en hobby's, 2014).

Enkele concrete voorbeelden:

Flipping the classroom.

Flipped classroom is een organisatievorm waarbij klassikale kennisoverdracht vervangen wordt door video's en eventuele andere vormen van instructie die online worden aangeboden. Leerlingen dienen deze buiten de reguliere les te bekijken. De hierdoor vrijgekomen klassikale tijd wordt gebruikt voor het maken van opdrachten, het geven van aanvullende instructie en bijvoorbeeld het begeleiden van projecten (BBC, 2010).

Voordelen

Op school blijft daardoor meer tijd over om opdrachten te maken en vragen bij de leerstof te beantwoorden, meer te differentiëren en beter aan te sluiten bij de leerstijl van leerlingen (Aaken, 2014).

Facebook.

(Facebook)

Facebook is afgetekend het populairste medium onder tieners. Bijna elke leerling heeft een account en dat is ook bruikbaar in de klas. Bij lessen over Griekse helden in de Oudheid, vroeg een leraar hen te zoeken naar moderne helden. Scholieren postten enthousiast artikelen binnen een speciale Facebookgroep, deelden foto's en gaven commentaar op elkaars bijdragen.

Zo kan Facebook bijvoorbeeld ook gebruikt worden voor het plaatsen van berichten met nieuwtjes, het vragen naar medewerking van de ouders en feedback op schoolontwikkelingen. Ook kun je doorlinken naar de schoolwebsite en zo nieuwsberichten of brieven delen. Neem in het sociale mediaprotocol op tot wie de school zich richt (Aaken, 2014).

Twitterhashtags voor schooldoeleinden.

(Twitter)

Twitter is een sociaal netwerk waarop men snel en gemakkelijk boodschappen of tweets kan posten. Deze tweets kunnen maximaal 140 karakters lang zijn. Kenmerkend voor deze boodschappen op Twitter zijn de hashtags (#). Via deze hashtags kan de twitteraar een bepaald onderwerp aan zijn tweet verbinden. Via de uitgebreide zoekfunctie op het sociale netwerk kan men zoeken naar hashtags, personen of woorden (Jan-Willem, 2014).

Twitter kan men op verschillende, interactieve manieren inzetten binnen de lessen. Zo kan men bijvoorbeeld een leerling feedback laten twitteren over een (gemaakte) spreekbeurt of kunnen de leerlingen vragen stellen aan de vakleraren of klasgenoten via een klastwitteraccount (Aaken, 2014).

Whatsapp – groep.

(Whatsapp)

Via Whatsapp kan men gratis foto's, bestanden en berichten met elkaar delen. Deze app kan gebruikt worden om te communiceren met leerlingen en/of ouders waarvan men bijvoorbeeld klastitularis is (Aaken, 2014).

Instagram.

Met de populaire app 'Instagram' kan men gemakkelijk en snel mooie foto's met de smartphone maken. Instagram kan op tal van manieren nuttig in de klas ingezet worden. Je kan bijvoorbeeld een fotoproject opstarten met de leerlingen voor het vak plastische opvoeding (Aaken, 2014).

Het is echter wel enorm belangrijk om bij het aanmaken van een Instagram-profiel de leerlingen ervan bewust te maken dat ze de gebruikersvoorwaarden grondig moeten controleren vooraleer ze deze accepteren. Vanaf 16 januari 2013 heeft Instagram deze namelijk zo aangepast dat indien men de voorwaarden gewoon accepteert, Instagram jouw privéfoto's zomaar mag en kan gebruiken voor commerciële doeleinden.

Instagram kan dan geüploade foto's doorverkopen aan geïnteresseerde adverteerders zonder de gebruiker zijn toestemming, maar ook zonder hiervoor enige vergoeding te moeten betalen. Door akkoord te gaan met de gebruikersvoorwaarden ontvangt Instagram een gratis licentie onder de eigen formele auteursrechten (Engelfriet, 2014).

Fragment uit de gebruikersvoorwaarden van Instagram:

"Some or all of the Service may be supported by advertising revenue. To help us deliver interesting paid or sponsored content or promotions, you agree that a business or other entity may pay us to display your username, likeness, photos (along with any associated metadata), and/or actions you take, in connection with paid or sponsored content or promotions, without any compensation to you" (Terms of service Instagram, 2014).

(Klas)Wiki.

Een klaswiki is een gesloten klassenwebsite waarop het weekprogramma, herinneringen, toets voorbereidingen of samenvattingen te vinden zijn. Een klaswiki beschikt ook over een chatfunctie die de leerlingen de kans geeft om commentaar op elkaars schrijfopdrachten te geven (Aaken, 2014).

Google Glass

(Google Glass, sd)

Google Glass is een bril waarin een draagbare computer verwerkt zit. Het geeft informatie weer zoals op een smartphone, maar wordt hoofdzakelijk bestuurd door je stem. (CNN, 2012)

Momenteel wordt Google Glass nog steeds verder ontwikkeld, maar de eerste toestellen zijn ondertussen verkocht in de Verenigde Staten. Er kan met zekerheid gesteld worden dat Google Glass in de toekomst als gadget handig zal zijn voor het onderwijs. Zo werden al verschillende voordelen kenbaar. Google Glass kan een meerwaarde bieden bij (of voor):

- Het ondersteunen van projectwerk waar leerlingen onderzoek moeten doen en hierbij gebruik mogen maken van het internet.
- Het filmen van een groepswork dat wordt gepresenteerd in de klas en vervolgens ook snel kan worden geüpload naar YouTube om later terug te bekijken of te beoordelen.

- Het terugkoppelen van een gegeven les voor de leerkracht wanneer een leerling de bril draagt. De leerling filmt de les met Google Glass en de leerkracht kan later over zichzelf reflecteren en ook toezien hoe de leerling zich gedroeg tijdens de les.
- Het nemen van afbeeldingen/screenshots van het bord. Deze kunnen vervolgens worden geüpload naar het digitale schoolplatform als ondersteuning voor de leerlingen.
- Slechtienden, rolstoelgebruikers, slechthorenden en mensen met een verstandelijke beperking, aangezien Google Glass hen een ondersteunende functie kan bieden in onze maatschappij (bv het verkeer) en in de klas (Verkeersnet, 2014).
- Uitstappen die ondersteund worden via de school. Zo kunnen de leerlingen tijdens de uitstap zelf in interactie gaan met hun omgeving en na de uitstap zowel de opgedane ervaring als kennis met elkaar en de leerkracht(en) delen (Verkeersnet, 2014).
- Het aanleren en instuderen van nieuwe talen via het gebruiken van apps (real-time).

Deze voorbeelden zijn nog maar het begin. Aangezien Google Glass nog in volle ontwikkeling is moet het volledige effect op het onderwijs in de toekomst nog worden onderzocht. Toch kan er met zekerheid worden gesteld dat deze gadget niet meer weg te denken is uit onze scholen in de toekomst en zal het een duidelijke invloed hebben op hoe leerkracht en leerling hun lessen zullen beleven (How Google Glass Can Be Used in Education, 2014)(Marcinek, 2014) (Verkeersnet, 2014).

(Phone House, 2013)

Wat is een smartwatch?

Een smartwatch is een slimme horloge die via bluetooth en een applicatie verbinding maken met je smartphone. Dit biedt je de mogelijkheid om handsfree te bellen, berichten te lezen, apps te downloaden (bv. Whatsapp, Facebook en Twitter, etc.), muziek te beluisteren, foto's te nemen, jouw agenda te raadplegen enz.

Wat wel als een nadeel kan gezien worden is het feit dat de batterij niet zo lang meegaat. Het uitzicht van zo'n smartwatch is ook zeer verschillend met dat van een gewone uurwerk. Ook het scherm is kleiner in vergelijking met de hedendaagse smartphone. Alleszins zal er in de toekomst verder aan deze minpunten worden gewerkt (Phone House, 2013).

Hoe kan een smartwatch geïntegreerd worden op school?

Zoals hierboven reeds wordt vermeld, kan je met je smartwatch apps downloaden. Die apps kunnen geïntegreerd worden binnen de lessen of op school. Zo kunnen bijvoorbeeld Facebook en Twitter heel wat hulp bieden op school.

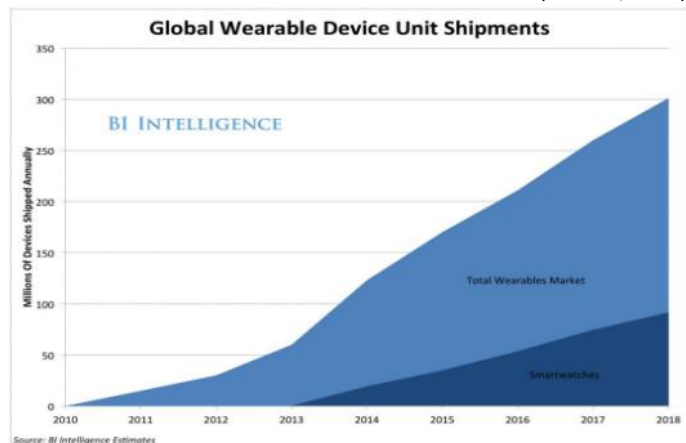
Via Facebook kunnen ouders, leerlingen en leerkrachten op de hoogte worden gebracht van allerlei nieuwigheden op school. Daarnaast kunnen de leerlingen in een groep op Facebook allerlei foto's en ideeën uitwisselen rond een bepaald onderwerp. Het is wel de taak van de leerkracht om een goed onderwerp of thema te kiezen. Dit zal het leerproces van de leerlingen positief beïnvloeden aangezien al is gebleken dat leerlingen veel sneller zaken aanleren wanneer ze zelf de leerinhoud ontdekken dan wanneer ze hen wordt opgedragen (Jaan, 2014).

Twitter kan als medium gebruikt worden om online vragen te stellen of feedback te vragen over een bepaalde opdracht of presentatie aan medestudenten of leerkrachten. Daarnaast kan ook de digitale agenda een voordeel bieden om taken, opdrachten en deadlines in op te slaan. Op die manier wordt er meteen veel papierwerk gespaard. Er zijn nog tal van andere mogelijkheden die uitgebreid verwerkt zijn in onze handleiding (zie bijlage) van afspraken en regels rond sociale media onder het hoofdstuk 'functioneel gebruik van computer en andere technologische apparatuur' (Jaan, 2014).

Smartwatch.

(Danova, 2013)

Zoals we reeds vermeld hebben zijn sociale media niet meer weg te denken op school. Hieronder vallen alle draagbare mobiele apparaten zoals een laptop, een tablet en een smartphone. Uit een rapport opgesteld door het onderzoeksbureau Business Insider blijkt dat ook de smartwatches een opmars zullen kennen op de markt van de draagbare mobiele apparaten. Zoals u in onderstaande grafiek kan opmerken zal die deelmarkt een piek kennen in 2018 waarin zij 31% van de totale markt in beslag nemen. Er zouden zo'n 91,6 miljoen smartwatches verkocht worden, met andere woorden 1 op 20 personen zal zijn Smartphone hieraan koppelen. Hiermee zal de school dus ook in de toekomst moeten rekening houden. (Danova, 2013)

Pinterest.

(Pinterest)

Pinterest was het snelst groeiende sociale netwerk van 2013. Via dit medium kan je zelf foto's of filmpjes delen en die van anderen bekijken om zo op de hoogte blijven van de nieuwste trends, ideeën verzamelen rond een bepaald onderwerp, etc. Wanneer men een interessante foto terugvindt op de wall van een andere persoon, kan je deze pinnen en zo op je eigen prikbord plaatsen. Op deze manier creëert de gebruiker een eigen prikbord waarop hij al zijn interesses en belevenissen plaatst (Aaken, 2014).

Pinterest zou bv kunnen gebruikt worden om een fotoproject met de leerlingen van de klas op te starten. De leerlingen kunnen een eigen account aanmaken en foto's of filmpjes op hun prikbord plaatsen. Ze kunnen ook elkaars wall bekijken en leuke foto's of filmmateriaal pinnen (Aaken, 2014).

Vine.

(Instagram, Vine logo)

Vine is een app van Twitter waarmee men video's van 6 seconden kan maken om bijvoorbeeld huiswerk op te geven. Voor wie dat wat kort vindt: met Animoto kan men met eigen foto's en videofragmenten gratis filmpjes van 30 seconden maken (Aaken, 2014).

Weebly.

(Weebly)

Weebly is een online toepassing waarmee men gemakkelijk, al dan niet openbaar, webpagina's kan creëren. Met Weebly kan je ook persoonlijke opslagpagina's maken die je kan beveiligen met een wachtwoord of bestaat er de mogelijkheid om een extra webpagina te maken met bijvoorbeeld alle huiswerkopdrachten. De leerlingen hebben dan overal en altijd toegang tot alle opdrachten en lesmateriaal.

Met Weebly kan je op een eenvoudige manier foto's, filmpjes, tekstdocumenten uploaden en zichtbaar maken voor leerlingen, zodat zij die thuis in alle rust kunnen raadplegen of (her)bekijken. Op de website 'Onderwijs van morgen' kan je een handleiding voor deze online tool terugvinden, voorzien van beeldmateriaal voor zowel leerkracht als leerlingen terugvinden (Conradi, 2014).

TOEPASSINGEN WEEBLY

VOOR LEERLINGEN

Met Weebly for Education maakt u in een handomdraai een website voor uw klas: Een overzichtelijke verzamelpagina waar uw leerlingen alles kunnen vinden dat ze moeten weten voor toetsen, opdrachten en projecten.

Hier kunt u huiswerkopdrachten, toetsdata en bronnenmateriaal (zoals b.v. filmpjes en presentaties) kwijt. Uw leerlingen kunnen er zelfs hun huiswerkopdrachten uploaden en zo naar u mailen.

Een ander bijkomend voordeel is dat de ouders van uw leerlingen zich kunnen abonneren op de site d.m.v. een rss-feed: Zo krijgen zij automatisch bericht van alle gepubliceerde huiswerkopdrachten.

Ook zijn deze pagina's te beveiligen met een wachtwoord.

VOOR COLLEGA'S

Met Weebly for Education kunnen u en uw collega's (b.v. uw sectie) een pagina aanmaken om content over een bepaald onderwerp met elkaar te delen.

Op die manier helpt u elkaar om aanvullend lesmateriaal naast de lesmethode te vinden. U maakt als het ware samen een database aan met bruikbare bronnen, zodat u zelf het kaf niet van het koren hoeft te scheiden.

De pagina's kunt u desgewenst beveiligen middels een wachtwoord. Zo hebben alleen u en uw collega's toegang tot de pagina's.

Zo kunt u bijvoorbeeld alle proefwerken en nakijkmodellen samenvoegen op één pagina.

ALS LESIDEE

Met Weebly for Education kunnen uw leerlingen gemakkelijk zelf een website maken en bijhouden.

In plaats van het inleveren van huiswerk zouden ze het kunnen publiceren op hun eigen website: Werkstukken worden op deze manier echte themasites en vakoverstijgende opdrachten komen zo mooi samen op één plek.

Het voordeel van deze webdienst is dat u als docent de regie behoudt over alle content die er op de sites wordt geplaatst. Dat houdt in dat u groen licht moet geven alvorens een post van een leerling geplaatst wordt.

Ook zijn deze pagina's te beveiligen met een wachtwoord.

(Denk mee over het onderwijs van morgen, 2014)

Klasbord-app.

De klasbord-app is een online tool waarmee men als leerkracht de leerlingen en hun ouders op de hoogte kan houden van de schoolactiviteiten binnen een gesloten, virtuele omgeving (Aaken, 2014).

(Klasbord, 2014)

10

Glogster.

(Glogster)

Glogster is een digitale toepassing waarmee je multimediaposters en muurkranten kan maken. Met een "education account" kan je een virtuele klas aanmaken met leerlingen, die je ook zelf kan beheren en bijsturen. Wanneer de leerlingen wijzigingen aanbrengen in hun Glog, worden die in de eigen virtuele klas gemeld. Je kan de Glog op verschillende manieren positief inzetten in de les, door bijvoorbeeld een Glog als digitaal prikbord van de klas te gebruiken. Een andere mogelijkheid is dat de leerlingen een leuke poster ontwerpen rondom het thema van de les (Ammerlaan, 2014).

2.1.2 Draadloos netwerk.

Vaak werken scholen met een gesloten in plaats van een open netwerk. Bij een open netwerk krijgt iedereen toegang tot het netwerk. In tegenstelling tot een gesloten netwerk, waarbij de leden van de school steeds een wachtwoord moeten gebruiken om verbinding te kunnen maken met het netwerk.

Er moeten op school steeds een aantal afspraken gemaakt worden omtrent het gebruik van het open draadloos netwerk. De school kan bepaalde websites blokkeren voor leerlingen en/of onderwijzend personeel zoals bv. sociale netwerksites als Facebook, Twitter, enz. Daarnaast kan de school een wachtwoord op bepaalde websites toepassen zodat enkel de (vak)leerkracht toegang krijgt tot de desbetreffende website en/of foto- en videomateriaal. Bovendien is het illegaal downloaden van film, muziek of andere media via het draadloos netwerk van de school ten strengste verboden. De gevolgen bij het overtreden van de afspraken, moeten duidelijk vermeld worden in het schoolreglement.

Concreet voorbeeld:

- ✓ Het draadloos netwerk van de school gebruik je niet om software, films, muziek of andere media te downloaden of als dit niet past binnen de lessen (VTI Kontich, 2011-2012).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Het draadloos netwerk van onze school is enkel toegankelijk met een wachtwoord. Dit gebruik je niet om software, muziek, beeldmateriaal of andere media te downloaden tenzij je hiervoor uitdrukkelijke toestemming krijgt van de leerkracht. (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014)
- ✓ De IT-coördinator voorkomt via 'administrator rechten' op de server dat de leerlingen niet zomaar om het even wat kunnen downloaden en software installeren.

2.1.3 Respect voor het materiaal.

Naast het organisatorisch aspect heeft de school ook een opvoedkundige taak. Ze moet de leerlingen op een verantwoorde manier leren omgaan met eigen materiaal, dat van de medeleerlingen en van de school. Leerlingen die eigen materiaal meebrengen naar school zijn hiervoor zelf verantwoordelijk. De school kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor de geleden schade.

Concreet voorbeeld:

- ✓ Het beschadigen van computers, het veranderen van basisinstellingen van computers, het verwijderen van programma's of bestanden, oneigenlijk gebruik van Internet, chatten, ... hebben onherroepelijk strenge sancties tot gevolg. Wanneer je merkt dat er iets defect is aan je computer meld je dit meteen aan je leerkracht (VTI Kontich, 2011-2012).

Eigen voorbeeld:

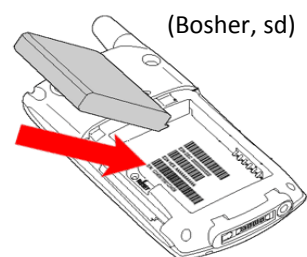
- ✓ Heb respect voor eigen en andermans materiaal. Het beschadigen van computers, tablets, smartphones, e.a., veranderen van basisinstellingen, verwijderen van software, e.a. zullen onmiddellijk bestraft worden. Wanneer je een defect opmerkt bij je computer, tablet, e.a. meld je dit onmiddellijk aan de betrokken leerkracht om verdere problemen te vermijden (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).
- ✓ Beschadigingen van eigen materiaal ligt niet binnen de verantwoordelijkheid van de school maar bij degene die de beschadiging aanbracht.

2.1.4 IMEI-nummer van de gsm of smartphone.

Het International Mobile Equipment Identity, afgekort IMEI is een nummer van ongeveer vijftien cijfers die een gsm of smartphone identificeert. Dit nummer kan gebruikt worden bij het blokkeren van het toestel bij diefstal of verlies (International Numbering Plans).

Het is belangrijk dat de school een duidelijk standpunt inneemt rond diefstal binnen haar schoolbeleid. De school stelt duidelijk dat diefstal niet getolereerd wordt en moet de mogelijke gevolgen ervan aan de leerlingen kenbaar maken.

Het geven van het IMEI-nummer van de gsm of de smartphone kan gezien worden als een preventieve maatregel om de leerlingen af te schrikken en duidelijk te maken dat de school de nodige voorzorgsmaatregelen heeft getroffen om diefstal snel en efficiënt op te sporen. Het is tevens een ondersteunende maatregel voor de school bij eventueel verlies of diefstal.

(Frigge, 2013)

Voor Apple toestellen kan je de app 'Zoek mijn iPhone' downloaden in de App Store. Hiermee kan je vanop afstand jouw iPhone, iPad, e.a. blokkeren bij verlies of diefstal. Bij diefstal of verlies van je gsm, smartphone, tablet, e.a. verwittig je onmiddellijk je provider om je abonnement tijdelijk op te zeggen. Dit om zoveel mogelijk kosten te voorkomen.

Bij diefstal (het IMEI-nummer kan dan een handig hulpmiddel zijn) van gsm, smartphone, tablet, e.a. moet de school in eerste plaats intern naar mogelijke oplossingen zoeken. Via een persoonlijk gesprek kan vaak veel opgelost worden. Enkel in uitzonderlijke gevallen, wanneer de gebeurtenis het normale lesgebeuren onmogelijk maakt, kan men verdere stappen ondernemen bv. de politie contacteren (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014). (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

Concreet voorbeeld:

- ✓ We vragen dat het IMEI-nummer (International Mobile Equipment Identity) van de gsm van de leerling genoteerd staat in de schoolagenda bij de persoonlijke gegevens aan het begin van het schooljaar. Dit kan de school of de politiediensten helpen bij het opsporen van een verdwenen gsm. Om je serienummer van je gsm te weten te komen, druk je de toetsen *#06#. Je krijgt dan een nummer van vijftien cijfers, dit is het IMEI-nummer; het individuele identificatienummer van de gsm (De Dames in Antwerpen, sd).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Om gemakkelijk een gsm, smartphone, tablet, e.a. op te sporen, heeft de politie een serienummer of IMEI-nummer (International Mobile Equipment Identity) van het digitaal toestel nodig. Je kan dit nummer terugvinden door de volgende toetsen in te drukken *#06#. Noteer deze gegevens op een plaats waar je het gemakkelijk kan terugvinden (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

2.2 Downloaden en verspreiden van illegale software.

De school heeft een voorbeeldfunctie, daarom is het belangrijk dat zij de leerlingen bepaalde normen en waarden meegeeft. Binnen dit kader moet de school de leerlingen sensibiliseren tegen softwarepiraterij. *Jailbreaken* van besturingssystemen zoals iOS, Android, BlackBerry OS, Windows Phone zijn hier een mooi voorbeeld van. Verdere uitleg hier onder vindt u bij 2.2.1 *jailbreaken*. Indien een leerling of leerkracht de regel schendt, zal hier ook een gepast gevolg aan gegeven worden (cfr. Schoolreglement).

Websites die het downloaden mogelijk maken van illegale software (zoals katproxy.com, isohunt.to, kickass.to, etc.) worden best geblokkeerd door de ICT-coördinator (via de server).

Concreet voorbeeld:

- ✓ Je installeert zelf geen programma's waarmee je via P2P netwerken (Kazaa, BitTorrent...) bestanden downloadt of verdeelt. Het gebruik van websites om software te downloaden is ook verboden. Je gebruikt de computers ook niet om software te kopiëren (VTI Kontich, 2011-2012).

Eigen voorbeeld:

Het downloaden, installeren en distribueren van illegale software op school is verboden. Ook het raadplegen van downloadwebsites zijn verboden (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

2.2.1 Jailbreaken.

Jailbreaken van besturingssystemen zoals iOS, Android, BlackBerry OS, Windows Phone, etc. is het doorbreken van de beveiliging om bepaalde software gratis te downloaden.

Wanneer een toestel van Apple, Samsung, Blackberry, Windows Phone, etc. gekraakt is, is het mogelijk om buiten de software heen bepaalde apps te downloaden die niet voldoen aan de voorwaarden van de fabrikant (iPhoneclub, sd).

Concreet voorbeeld:

- ✓ Je past binnen de school geen technieken toe of gebruikt software waarmee je apparaten zoals iPods of iPhones kan jailbreaken met behulp van de computer (VTI Kontich, 2011-2012).

Hieronder sommen we de kenmerken op van de verschillende categorieën:

1^e categorie

De beschuldigde moet een geldsom van 390,00 euro betalen. Boetes die onder deze categorie vallen worden bepaald door de rechter en gaan vaak gepaard met taakstraffen (wikipedia, 2014).

2de categorie

De overtreder is zich bewust van de misdaad die hij/zij gepleegd heeft en moet een bedrag van 3.900 euro betalen. Vaak is het van toepassing bij het downloaden, uploaden en verspreiden van grote bestanden (wikipedia, 2014).

3de categorie

Bij overtreding van de auteurswetgeving wordt de overtreder terechtgesteld voor een bedrag 7800 euro (wikipedia, 2014).

Wat houdt het concreet in als de school, het onderwijzend personeelslid, leerlingen en/of ouders verdere stappen zouden ondernemen?

In eerste instantie zijn de gevolgen van het illegaal downloaden, verspreiden van programma's of jailbreaken afhankelijk van rechtbank tot rechtbank en rechter tot rechter. Indien men verdere stappen wil ondernemen, moet de aanklagende partij er steeds rekening mee houden dat men te allen tijde goed onderbouwd bewijsmateriaal dient te voorzien. De mogelijke gevolgen van een dergelijke rechtszaak zijn moeilijk te voorspellen maar kunnen wel verstrekkend zijn. Rond soortgelijke zaken werden volgende vonnissen geveld:

- ✓ Schadevergoeding door de tegenpartij
- ✓ Geldboete
- ✓ Werkstraf
- ✓ Gevangenisstraf

(Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014)

14

2.3 YouTube, video en internetvideo.

Youtube, video en internetvideo worden enkel getolereerd wanneer hiervoor de uitdrukkelijke toestemming van de vakleerkracht gegeven wordt. Indien er in het pedagogisch beleid van de school ruimte is voor ontspanning tijdens de middagpauze, mogen de leerlingen gedurende deze periode wel naar Youtube en soortgelijke websites surfen. Dit moet duidelijk omschreven worden in het schoolreglement zodat leerlingen weten wat er van hen verwacht wordt. De inhoud van de video of internetvideo moet wel binnen de visie van het schoolbeleid passen zoals bijvoorbeeld geen (toestemming voor het kijken naar) pornografisch beeldmateriaal, choquerende beelden, enz.

Concreet voorbeeld:

- ✓ Het bekijken van internetvideo kan enkel als dit binnen het lesgebeuren een didactische plaats heeft, na toestemming van de leerkracht (VTI Kontich, 2011-2012).

Eigen voorbeeld:

- ✓ YouTube, video en internetvideo kunnen enkel gebruikt worden tijdens de les, indien de leerkracht toestemming heeft gegeven en het kadert binnen het lesgebeuren. Wanneer de leerkracht een leerling betreft op het kijken van aanstootgevend beeldmateriaal (dit is afhankelijk van de schoolvisie), kan de toegang tot computer ontegensprekend worden (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

2.4 Privacy.

De Privacywet is de Wet van 8 december 1992 voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens. Deze wet wil de burger beschermen tegen misbruik van zijn persoonlijke gegevens. Zowel de rechten en plichten van de persoon wiens gegevens verwerkt worden als de rechten en plichten van de verwerker zelf zijn in de Privacywet vastgelegd (Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer).

2.4.1 Privacy van jezelf, de school en de externe partners.

2.4.1.1 Foto- en beeldmateriaal.

Zowel voor de school als voor de leerlingen of externe partners (bv. Centrum voor Leerlingbegeleiding) gelden duidelijk afspraken rond het nemen en verspreiden van foto – en beeldmateriaal. Eerst en vooral is de privacywet van de Belgische Grondwet van toepassing. Daarnaast worden er geen beelden gemaakt zonder uitdrukkelijke toestemming van de betrokken personen. Deze toestemming zal schriftelijk gebeuren aan het begin van het schooljaar, door het aanvaarden van het schoolreglement. De toestemming op het gebruik en verspreiden van foto- en beeldmateriaal kan ten alle tijden gewijzigd worden.

Concrete voorbeelden:

- ✓ Zoals op alle privédomeinen is het op onze school niet toegestaan – op welke wijze dan ook – beeld- of geluidsopnamen te maken zonder voorafgaande toestemming van de betrokken persoon. Volgens de privacywet mag je beeld- of geluidsopnamen waarop medeleerlingen, personeelsleden van de school of andere personen herkenbaar weergegeven zijn, niet publiceren tenzij je uitdrukkelijk de toestemming hebt van alle betrokkenen (De Dames in Antwerpen, sd).
- ✓ Teksten, fotomateriaal, ... van onze leerlingen kunnen worden gebruikt op de website, tijdens de opendeurdag, in het schoolkrantje of het Opwijks Leven, ... Indien je hiertegen bezwaar hebt, gelieve de school voor 8 september schriftelijk te verwittigen (vko middenschool, 2013-2014).
- ✓ De school of een televisieploeg maakt foto's, video- en televisieopnames van leerlingen tijdens verschillende evenementen in de loop van het schooljaar. Die gebruiken we voor onze schoolwebsite en we illustreren er onze publicaties mee. De school heeft daarvoor jouw individuele toestemming nodig. Je krijgt daarvoor van ons een document. Je kunt je altijd verzetten tegen het gebruik van beeldmateriaal en een gegeven toestemming kun je altijd herroepen (Koninklijk atheneum Herzele, 2013-2014) (Koninklijk atheneum Sint-Niklaas, 2013-2014) (Het koninklijk atheneum Gentbrugge, 2013-2014) (Het atheneum Brussel, 2013-2014).
- ✓ Er moet een toestemming gevraagd worden aan de ouders vanwege de school uit indien er 1 leerling specifiek in beeld wordt gebracht op het internet, schoolkrant, ... Wanneer het gaat over niet-gerichte foto's (bv. Sfeerbeeld van verscheidene leerlingen) dan gaat de school ervan uit dat de ouders geen bezwaren hebben. Is dit wel het geval moeten zij dit schriftelijk meedelen aan het begin van het schooljaar. De school waakt er over dat de beelden niet aanstootgevend zijn. Bovenstaande regels gelden ook voor de leerlingen. Er worden geen beelden gepubliceerd zonder de toestemming van de betrokken persoon (Steinerschool Brugge,2013) (PIVA Oudenaarde,2013).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Op het schooldomein mag men geen foto- en beeldmateriaal verzamelen zonder uitdrukkelijke toestemming van de betrokken personen, dit om privacy redenen. Aan betrokken partijen moet steeds schriftelijke toestemming gevraagd worden vooraleer de school foto – en beeldmateriaal mag gebruiken voor bv. de schoolwebsite, schoolkrant, e.a. Dit is opgenomen in het schoolreglement, dat ondertekend wordt in het begin van het schooljaar (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

2.4.1.2 Persoonlijke gegevens en wachtwoorden.

De school wordt verplicht op een respectvolle en correcte manier om te gaan met persoonlijke gegevens van de leerlingen en het schoolpersoneel, dit in het kader van het ambtsgeheim. Door het toenemende informatie- en technologieverkeer wordt het steeds makkelijker om informatie te verzamelen en te verspreiden met of zonder de toestemming van de betrokken personen (Vlaamse overheid, 2007).

Daarom is het essentieel om zowel de leerlingen, als het onderwijzend personeel als de externe partners te wijzen op hun rechten en plichten rond privacy.

Alle personeelsleden op school gaan op een discrete manier om met de informatie die ze verwerven wanneer leerlingen in vertrouwen persoonlijke problemen meedelen. Binnen het schoolteam zijn mensen nodig die deze grenzen bewaken, contracten opstellen en sancties treffen (Vlaamse overheid, 2007).

Bij het uitwisselen van informatie geldt steeds het principe *'need to know'* en niet *'nice to know'*. *'Need to know'* is informatie die je als school zeker moet weten over een leerling of onderwijzend personeel. *'Nice to know'* is extra informatie die nuttig kan zijn, maar niet noodzakelijk is voor een goed leef-en leerklimaat (Vecht & Oudemans). Dit geldt ook bij het doorgeven van informatie naar een andere school. Hierbij dienen de ouders en de leerling maximaal te worden betrokken. Transparantie vermindert eventuele weerstand (Vlaamse overheid, 2007).

Voor minderjarigen is het recht op geheimhouding ten opzichte van de ouders een complex gegeven. De uitoefening van het ouderlijk gezag en het vermoeden van ouderlijke aansprakelijkheid rechtvaardigen een zekere inmenging in het privéleven van de minderjarige. Anderzijds wijzen steeds meer maatschappelijke evoluties op het 'uitdunnend' karakter van het ouderlijk gezag: naargelang de minderjarige ouder en mondiger wordt, boet het ouderlijk gezag aan omvang in. De consequenties hiervan voor de interne leerlingbegeleiding moeten verder worden onderzocht (Vlaamse overheid, 2007).

Daarnaast moeten de leerlingen, leerkrachten en externe partners discreet omgaan met verkregen wachtwoorden. Gebruik geen voor de hand liggende wachtwoorden om misbruik te vermijden.

Concrete voorbeelden:

- ✓ Ga discreet om met je wachtwoord. Wachtwoorden zijn bedoeld om je privacy te beschermen. Geef je wachtwoord nooit door. Gebruik ook geen voor de hand liggende wachtwoorden (bv. de naam van je vriend(in), van je huisdier ...) (MMI Kortemark, 2013-2014).

- ✓ De school respecteert de privacy bij het verwerken en gebruiken van de ingezamelde persoonlijke gegevens (Wet van 08.12.92 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer) (Atheneum Vilvoorde, 2013-2014).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Ga steeds discreet om met wachtwoorden en persoonlijke gegevens. Dit zowel in je thuissituatie, als op school. De school zal op haar beurt de privacy respecteren van de verzamelde persoonsgegevens, die ze ontvingen bij het intakegesprek (Wet van 08.12.92 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer) (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

2.4.1.3 Bewakingscamera's.

De school kan opteren voor het installeren van bewakingscamera's om de veiligheid van de leerlingen en het schoolpersoneel te vrijwaren. De beelden dienen enkel voor intern gebruik bij misbruik, overlast of om de openbare orde te bewaren. Hier wordt er beroep gedaan op de camerawet. Wanneer er iemand aanspraak wil maken op bepaalde beelden, dient deze altijd een goed onderbouwde motivatiebrief te voorzien. De school zal als bemiddelaar tussen de betrokken partijen fungeren. Voorzichtigheid is voor alle betrokken partijen dus zeker geboden (Commissie bescherming persoonlijke levenssfeer, sd).

(Stammer)

Indien de camera's gebruikt worden om te controleren of alle regels en afspraken op school worden nageleefd (zoals verbod op hoofddeksels, rookverbod, etc.) doet men beroep op de privacywet en niet op de camerawet (Commissie bescherming persoonlijke levenssfeer, sd).

Het installeren van camera's moet duidelijk gecommuniceerd worden aan de leerlingen, de ouders, het schoolpersoneel en externen via het schoolreglement en een uniform pictogram van de Privacycommissie. Ook hiervoor moeten deze partijen schriftelijke goedkeuring geven via het aanvaarden van het schoolreglement.

Concrete voorbeelden:

- ✓ De school kan gebruik maken van een bewakingscamera om de veiligheid te garanderen. De plaatsen die onder camerabewaking staan worden duidelijk aangeduid met een pictogram. Iedere gefilmde mag een gemotiveerde aanvraag indienen om toegang te krijgen tot de beelden (Sint-Laurensinstituut, 2013-2014).
- ✓ We kunnen gebruik maken van bewakingscamera's. De plaatsen die onder camerabewaking staan worden duidelijk aangeduid met een pictogram. Iedereen die gefilmd werd, mag vragen om die beelden te zien, maar dat kan enkel bij een grondige reden (Edugo Lochristi, 2013-2014).

Eigen voorbeeld:

- ✓ De school kan steeds gebruikmaken van bewakingscamera's. Deze worden aangeduid met het bijhorende pictogram. De school bewaart de beelden gedurende een bepaalde periode (vrij te kiezen door de school). Voor het opvragen van de beelden dient men te allen tijde een goed gefundeerde motivatiebrief op te stellen en te verzenden naar de directie van de school. Aansluitend bij deze motivatiebrief, kan ook een mondelinge toelichting door de schooldirectie gevraagd worden (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

2.4.1.4 Wetgeving.

Schending van de privacy

De straffen op het vlak van schending van de privacy in de wetgeving zijn streng. Naast de strafrechtelijke geldboete bepaalt de privacywet dat de rechter de betrokkene kan verbieden om zelf of via een tussenpersoon persoonsgegevens te verwerken gedurende een periode van maximaal twee jaar (Langouche & Liners, 2008).

Beschadiging van materiaal (opzettelijk en onopzettelijk)

Artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek: “Elke daad van de mens, waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, verplicht degene door wiens schuld de schade is ontstaan, deze te vergoeden.”

Artikel 1383 van het Burgerlijk Wetboek: “Ieder is aansprakelijk niet alleen voor de schade welke hij door zijn daad, maar ook voor die welke hij door zijn nalatigheid of door zijn onvoorzichtigheid heeft veroorzaakt.”

Diefstal

Artikel 461 van het Strafwetboek: “Hij die een zaak die hem niet toebehoort, bedrieglijk wegneemt, is schuldig aan diefstal. Met diefstal wordt gelijkgesteld het bedrieglijk wegnemen van andermans goed voor een kortstondig gebruik.”

Bescherming van de privacy

Artikel 22 van de Grondwet: “Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven en zijn gezinsleven, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden door de wet bepaald. De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen de bescherming van dat recht.”

Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens: “Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.”

(De gecoördineerde grondwet) - (Auteursrecht) - (Europees verdrag voor de rechten van de mens (privacy)) - (Het burgerlijk wetboek) - (Het strafwetboek)

Wat houdt het concreet in als de school, het onderwijzend persoon, leerlingen en/of ouders verder stappen zouden ondernemen?

In eerste instantie zijn de gevolgen omtrent het schenden van de privacy afhankelijk van rechtbank tot rechtbank en rechter tot rechter. Indien men verdere stappen wil ondernemen, moet de aanklagende partij er steeds rekening mee houden dat men te allen tijde goed onderbouwd bewijsmateriaal dient te voorzien. De mogelijke gevolgen van een dergelijke rechtszaak zijn moeilijk te voorspellen maar kunnen wel verstrekkend zijn.

Rond soortgelijke zaken werden volgende vonnissen geveld:

- ✓ Schadevergoeding door de tegenpartij
- ✓ Geldboete
- ✓ Werkstraf
- ✓ Gevangenisstraf

(Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014)

2.5 Copyright

2.5.1 Auteursrechten in het onderwijs.

De auteurswet beschermt alle werken in de meest ruime zin, van letterkunde en kunst. De bescherming door het auteursrecht ontstaat automatisch door de creatie van een concreet werk. De auteur hoeft niets te ondernemen of zich te registreren. De bescherming door het auteursrecht geldt tot 70 jaar na het overlijden van de auteur. Dit geldt ten aanzien van de vermogensrechten en morele rechten voor de auteur zelf en verder voor zijn rechthebbenden (Vlaamse Overheid, sd).

Concreet voorbeeld:

- ✓ Respecteer het copyright, gebruik nooit logo's, beeldmateriaal of muziek zonder toestemming (Sint-Joriscollege, 2013 – 2014).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Wanneer je het werk van iemand anders gebruikt of integreert in je eigen werkstukken of opdrachten, dien je altijd rekening te houden met de wet van het auteursrecht. Vermeld dus steeds op een correcte en consequente manier je bronnen (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

2.5.2 Bronnen kenbaar maken.

In het hoger onderwijs wordt er van de studenten verwacht hun geraadpleegde bronnen steeds consequent en correct te vermelden. Het is belangrijk om de leerlingen vanaf het secundair onderwijs te wijzen op het juiste gebruik van geraadpleegde bronnen en op de verplichting van correcte bronvermelding. Leerlingen en het hele schoolteam mogen namelijk niet zomaar gegevens overnemen zonder een bron te vermelden, aangezien dit plagiaat is.

Concreet voorbeeld:

- ✓ Geef telkens de geraadpleegde bron weer, wanneer je als leerling of lid van een schoolteam een citaat overneemt. Vermeld consequent en correct de bronvermelding om plagiaat te vermijden (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

2.5 Copyright

2.5.1 Auteursrechten in het onderwijs.

De auteurswet beschermt alle werken in de meest ruime zin, van letterkunde en kunst. De bescherming door het auteursrecht ontstaat automatisch door de creatie van een concreet werk. De auteur hoeft niets te ondernemen of zich te registreren. De bescherming door het auteursrecht geldt tot 70 jaar na het overlijden van de auteur. Dit geldt ten aanzien van de vermogensrechten en morele rechten voor de auteur zelf en verder voor zijn rechthebbenden (Vlaamse Overheid, sd).

Concreet voorbeeld:

- ✓ Respecteer het copyright, gebruik nooit logo's, beeldmateriaal of muziek zonder toestemming (Sint-Joriscollege, 2013 – 2014).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Wanneer je het werk van iemand anders gebruikt of integreert in je eigen werkstukken of opdrachten, dien je altijd rekening te houden met de wet van het auteursrecht. Vermeld dus steeds op een correcte en consequente manier je bronnen (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

2.5.2 Bronnen kenbaar maken.

In het hoger onderwijs wordt er van de studenten verwacht hun geraadpleegde bronnen steeds consequent en correct te vermelden. Het is belangrijk om de leerlingen vanaf het secundair onderwijs te wijzen op het juiste gebruik van geraadpleegde bronnen en op de verplichting van correcte bronvermelding. Leerlingen en het hele schoolteam mogen namelijk niet zomaar gegevens overnemen zonder een bron te vermelden, aangezien dit plagiaat is.

Concreet voorbeeld:

- ✓ Geef telkens de geraadpleegde bron weer, wanneer je als leerling of lid van een schoolteam een citaat overneemt. Vermeld consequent en correct de bronvermelding om plagiaat te vermijden (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

3. Afspraken op school.

3.1 Deontologische code bij gebruik van sociale media op school.

De deontologische code moet een leidraad voor leerlingen en het schoolteam vormen om integer te kunnen werken binnen de schoolmuren. Duidelijke regels bevorderen helderheid en eenduidigheid voor alle partijen (Bestuurszaken, sd). Het gebruik van sociale media op school is enerzijds verrijkend maar anderzijds is het een mogelijke bron van misbruik, namelijk pesterijen, wangedrag en dergelijke. Daarom is het noodzakelijk dat scholen een degelijke deontologische code inzake sociale media opstellen. Onderstaande elementen kunnen helpen met het opstellen van deze code (Awouters, et al., 2010-2012).

Concrete voorbeelden:

- ✓ Onder sociale media verstaan we websites zoals Facebook, Netlog enz. :
 - Er worden geen films, geluidsfragmenten, foto's enz. op sociale websites geplaatst die betrekking hebben op de school zonder dat daar uitdrukkelijk toestemming voor wordt gegeven door de school. Wij verwijzen hier naar de wet op de privacy en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.
 - We gaan respectvol om met elkaar, hebben respect voor elkaars mening en gebruiken een respectvol taalgebruik op de sociale websites.
 - We zorgen ervoor dat alle informatie (teksten, quotes, foto's, film, etc.) die op sociale websites geplaatst wordt niet kwetsend is t.o.v. andere personen. Bovendien houden we ons wat stage betreft aan de afspraken rond het beroepsgeheim en zullen we geen vertrouwelijke informatie op websites plaatsen. Bij inbreuk op deze afspraken en/of de wetgeving m.b.t. het gebruik van sociale websites volgt een sanctie (Koninklijk atheneum Sint-Niklaas, 2013-2014).
- ✓ Elk personeelslid is zich bewust van zijn voorbeeldfunctie bij het gebruik van nieuwe media. Hij of zij belichaamt zelf de attitudes die de school van de leerlingen verwacht en waakt erover zijn contacten met leerlingen en ouders via nieuwe media op strikt professionele en pedagogische verantwoorde wijze te laten verlopen. Hij of zij tast het gezag en de integriteit van zichzelf, collega's, schoolleiding of schoolbestuur en pedagogisch project van de school niet aan door laakbare uitingen of handelingen. Personeelsleden van onze school kunnen geen Facebook-vrienden zijn met leerlingen op onze school (dit kan wel met oud-leerlingen). Over leerlingen praten op Facebook tussen collega's kan niet (Instituut Mariaburcht Stevoort, 2013-2014).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Het onderwijzend personeel en de leerlingen moeten zich steeds aan de overeengekomen gedragsregels rond het gebruik van sociale media houden:
 - Elke personeelslid heeft een voorbeeldfunctie en streeft die ook na. De school verwacht dat de leerlingen zich spiegelen aan deze modelhouding.
 - Communicatie via nieuwe media gebeuren steeds op een professionele, respectvolle en pedagogisch verantwoorde manier.
 - Het delen van nuttige informatie via nieuwe media kanalen moet gestimuleerd worden binnen de school. Deze informatie wordt steeds gedeeld in eigen naam, niet in naam van de school. Wanneer je persoonlijke informatie of beeldmateriaal deelt dat niet van jou is, vermeld je steeds de correcte bron en vraag je toestemming aan de betrokken personen (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

3.2 Sociale netwerksites.

Een sociale netwerksite of een online sociaal netwerk is een internetdienst waarmee gebruikers een sociaal netwerk kunnen creëren en (onder)houden. Vaak gebeurt dit via het aanmaken van een online profiel dat kan worden gekoppeld aan profielen van anderen. Dit profiel wordt gebruikt om bijvoorbeeld persoonlijke ervaringen, meningen, nieuws en andere informatie te delen met anderen (Wikipedia, sd).

Concreet voorbeeld:

- ✓ Sociale netwerken als Facebook, Twitter, Netlog kan je gebruiken als onderdeel van de lessen enkel wanneer de leerkracht hiervoor de toelating geeft (VTI Kontich, 2011-2012).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Sociale netwerksites zoals Facebook, Twitter, e.a. kunnen in de les gebruikt worden mits toestemming van de leerkracht en indien het aansluit bij het lesgebeuren (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

Hiervoor verwijzen we graag naar onze visietekst rond sociale media op school voor de leerlingen en leerkrachten. (bijlage 7.3)

3.2.1 Sociale netwerksites tijdens de les.

Sociale media zijn niet meer weg te denken in onze huidige maatschappij. Daarom is het belangrijk dat er duidelijke grenzen rond het gebruik van sociale media op school worden afgebakend.

De leerlingen mogen mits toestemming van de leerkracht sociale media hanteren tijdens de les. Dit enkel en alleen wanneer dergelijke sites onderdeel vormen van de lesopdracht. De leerkracht kan met zijn of haar klas afspraken maken over de manier waarop men sociale media zal integreren in de lessen. Hierin staan ook de sancties die gelden bij overtreding van de zelf opgestelde regels.

Enkele voorbeelden op een rij: de vakleerkracht kan bijvoorbeeld een klasgroep aanmaken op *Facebook* waar elke leerling en de vakleerkracht lid van is. Daar kunnen ze vragen stellen aan elkaar en de leerkracht kan het overzicht bewaren en indien nodig ingrijpen. Daarnaast kan men *Twitter* inschakelen in plaats van de klassieke fora op de leeromgeving. Beeldmateriaal via *Youtube* integreren in de les, kan de les aanschouwelijker maken.

Concreet voorbeeld:

- ✓ Sociale netwerken als Facebook, Twitter, Netlog kan je gebruiken als onderdeel van de lessen enkel wanneer de leerkracht hiervoor de toelating geeft. Uiteraard gebruik je dergelijke sites alleen als dit een onderdeel is van je lesopdracht (VTI Kontich, 2011-2012).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Sociale netwerksites zoals Facebook, Twitter, e.a. kunnen in de les gebruikt worden mits toestemming van de leerkracht en indien het aansluit bij het lesgebeuren (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

Hiervoor verwijzen we graag naar onze visietekst rond sociale media op school voor de leerlingen en leerkrachten. (bijlage 7.3)

3.2.1.1 Open leercentrum

Leerlingen en personeel kunnen terecht in een open leercentrum waar computers worden opgesteld. In deze ruimte is het mogelijk om te surfen op het internet en om gebruik te maken van allerlei software. Er wordt steeds toezicht gehouden door een leerkracht of opvoeder die de leerlingen kan begeleiden of ondersteunen. Het is ook de ideale plaats om de leerlingen opzoekingswerk te laten verrichten of hen te laten werken aan een presentatie (Wat is een open leercentrum?, sd).

3.2.2 Sociale netwerksites binnen het opvoedingsproject van de school.

Om de leerlingen, het lerarenteam, de ouders en de externen wegwijs te maken in de wereld van sociale media en sociale netwerksites is het noodzakelijk om alle betrokken partijen te waarschuwen voor de mogelijke gevaren. Elke school heeft hierin een voorbeeldfunctie en iedere leerkracht heeft als taak de leerlingen te sensibiliseren.

Dit kan op verschillende niveaus aangepakt worden bijvoorbeeld:

- Leerling – Leerkracht:

Een leerkracht Economie die een ICT- les geeft en de leerling betraapt op het neerschrijven van een misplaatste reactie op een gedeelde foto en daarbij tips geeft over het gebruik van sociale netwerksites.

- Ouder – Leerkracht:

Het geven van een thema-avond omtrent sociale media en sociale netwerksites waarbij de directie of vakleerkracht de ouder(s) inlicht over hoe zij best thuis omgaan met de laatste nieuwe ontwikkelingen.

- Overheid – Leerkracht:

De overheid voorziet bijscholingen rond sociale media en sociale netwerksites die de leerkrachten bewustmaken van het gebruik en de gevaren ervan.

Concrete voorbeelden:

- ✓ Ongepaste verwijzingen naar personeelsleden of medeleerlingen van de school zonder hun medeweten op sociale netwerksites zoals Facebook passen niet in ons opvoedingsproject. In zulke gevallen kan de persoon die dit schrijft of op zijn account toelaat, een orde- of tuchtmaatregel verwachten (De Dames in Antwerpen, sd).
- ✓ Het spreekt voor zich dat het gebruik van Facebook onderworpen is aan algemene regels. Het is, net zoals in het gebruik van andere media, niet toegelaten andere gebruikers of niet-gebruikers, zoals medestudenten, leerlingen, leerkrachten, ouders, ... te beledigen, onrechtmatig te beschuldigen, valse of onjuiste informatie over hen te verspreiden, ... (Awouters, et al., 2010-2012).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Binnen onze schoolvisie is het niet toegelaten kwetsende commentaar, beledigingen, beschuldigingen of valse informatie over leerlingen, leerkrachten, ouders en de school via sociale media te verspreiden (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

3.2.3 Privacy instellingen.

Privacy instellingen zijn de bestuursinstellingen die aanwezig zijn op de sociale netwerksites en andere websites die gebruikers de mogelijkheid geven om toegang tot hun profiel te beperken en bepaalde informatie af te schermen voor de buitenwereld (IT Law Wiki, sd).

Het is belangrijk leerlingen, leerkrachten, ouders en externen bewust te maken van welke gegevens men online deelt aangezien er onbewust misbruik van kan gemaakt worden. Het is essentieel om te beseffen dat wat men deelt via sociale media door verschillende partijen verkeerd kan worden geïnterpreteerd (bv. je toekomstige werkgever). De school kan de ICT-coördinator of ICT- leerkracht aanspreken om de leerlingen te sensibiliseren en eventueel de privacy instellingen klassikaal aan te passen.

Concrete voorbeelden:

- ✓ Bewaak jouw en ieders privacy: neem tijd om je privacy instellingen na te kijken, welke privé-gegevens wil je vrijgeven? (Belfius Bank & KBC group, 2013-2014).
- ✓ Gebruik altijd sociale media via een veilige URL (KBC group, 2013-2014).
- ✓ De werknemer let goed op zijn privacy instellingen, want slimme criminelen kunnen de informatie, die je op verschillende websites vrijgeeft aan elkaar puzzelen en deze gebruiken om zich uit te geven voor jou of iemand die je kent of zelfs je wachtwoord veranderen (KBC, 2013) (Belfius, 2013).
- ✓ Neem de tijd om je privacy instellingen zo streng mogelijk in te stellen, je kunt namelijk zelf bepalen wie welke informatie mag zien: alleen vrienden uit je contactlijst of ook 'vrienden van vrienden' (Lees 'de hele wereld'). Facebook biedt de mogelijkheid om vrienden toe te wijzen aan groepen, maak eventueel een groep collega's en een groep (echte vrienden) (Belfius, 2013).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Elke leerling en lid van het schoolteam draagt de verantwoordelijkheid om de eigen privacy instellingen zo goed mogelijk te beheren. (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014)

3.2.4 Social media team of coach.

De social media coach en het social media team fungeren als aanspreekpunt over sociale media op de school. Zij volgen de technologische evoluties in het sociale medialandschap gericht op. Hun taakomschrijving steunt op drie belangrijke pijlers:

- ✓ Elke vorm van (digitale) communicatie verloopt op een verantwoorde en transparante manier.
- ✓ Het opstellen en uitschrijven van een eigen sociaal media protocol 'mediawijsheid'. Dit beleid wordt steeds afgestemd op de pedagogische visie van de school en liefst in overleg met de leerlingen.
- ✓ Directie, onderwijzend personeel en leerlingen op de hoogte houden van onderwijsvernieuwingen door middel van nieuwe media.

(Blomme & Roegis, 2014)

Het takenpakket van de coach of het team kan zeer uiteenlopend zijn, hieronder kan je enkele mogelijke taken terugvinden:

- ✓ Interessante gastsprekers uitnodigen, organiseren van evenementen in verband met mediawijsheid.
- ✓ Creëren van een aantrekkelijk Facebookpagina voor de school.
- ✓ Directie, leerkrachten en leerlingen sensibiliseren voor de gevaren van sociale media.
- ✓ Directie, leerkrachten en leerlingen bewustmaken van de kansen van digitale media.
- ✓ Inspelen op vragen van collega's of leerlingen.

(Blomme & Roegis, 2014)

Het open leercentrum (OLC) van de school kan dienst doen als uitvalsbasis van de coach of het team. Dankzij zijn of hun aanwezigheid kunnen de leerlingen onder deskundige begeleiding leren omgaan met verschillende digitale media.

3.2.4.1 Sensibiliseren van de risico's van sociale media.

De school is de ideale plaats om leerlingen, leerkrachten, ouders en externen te sensibiliseren omtrent de risico's van sociale media. Het landschap van sociale netwerksites evolueert continue, hierdoor is het noodzakelijk dat alle partijen up-to-date zijn met de laatste wijzigingen.

Er is al heel veel onderzoek gebeurd betreffende sociale media en het is belangrijk dat elke school zich genoeg informeert over het gebruik en de mogelijke risico's van sociale media om vervolgens efficiënt te kunnen sensibiliseren. Het onderwijzend personeel kan deelnemen aan bijscholing in verband met 'social media' om zo een sterk beleid uit te werken. Daarnaast kan het infoavonden organiseren voor ouders of externe partners. Men mag niet alleen de gevaren en sancties benadrukken maar ook de kansen en mogelijkheden die sociale media met zich meebrengen. Dit is een essentiële taak van elke school in onze huidige technologische maatschappij.

Child Focus biedt via deze link: <http://www.clicksafe.be/leerkrachten/nl/home-nl/kan> informatie, ondersteuning en lesmateriaal aan die leerkrachten en directie kunnen ondersteunen in het aantonen van de risico's van het internet, veilig internetgebruik, seks, cyberpesten, profiel, mail en chat. Op deze manier kunnen leerlingen meer ondersteuning krijgen omtrent het omgaan met sociale media en de aandacht voor de eigen privacy. Op de algemene website www.clicksafe.be kan u ook ondersteuning terugvinden voor kinderen, jongeren en ouders (Child Focus, sd).

Concreet voorbeeld:

- ✓ De werkgever/werknemer: wordt geconfronteerd met een aantal voorbeelden van acties die de reputatie van zichzelf en de onderneming kan schaden (De Lijn, 2013).

- ✓ De school zal een leerling straffen als die iets negatiefs plaatst over een leraar en het functioneren van deze leraar. Iedereen kan straffeloos stoom afdrukken over een leerkracht, maar wanneer dit gebeurt op vb. Facebook is dit vergelijkbaar met het verhaal plaatsen op de voorpagina van de krant. In dit geval spreekt men van 'smaad', wat strafbaar is (Instituut Mariaburcht Stevoort, 2013-2014).

Eigen voorbeeld:

- ✓ De school reikt de leerlingen en het schoolteam realistische casussen aan die wijzen op risico's en kansen van sociale media (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014).

3.3 Netiquette.

Netiquette omvat de ongeschreven richtlijnen en gedragsregels voor het gebruik van internet, zowel thuis als op school. Er zijn twee soorten categorieën: technologische en cultureel bepaalde regels. Technologische regels zijn nodig omdat niet iedereen dezelfde technologie op het internet gebruikt. Culturele regels moeten misverstanden vermijden: wat de ene cultuur grappig vindt, kan door de andere als een grove belediging beschouwd worden (SiteOptimo, sd).

3.3.1 Transparant en verantwoord gedrag.

In het dagelijkse leven worden er bepaalde verwachtingen gesteld inzake gedrag en attitudes. Deze worden ook verwacht wanneer men zich bevindt op het internet. Je denkt dus beter tweemaal na wanneer je iets op het internet plaatst.

Concrete voorbeelden:

- ✓ De werkgever/werknemer:
 - Is persoonlijk verantwoordelijk voor wat hij online publiceert (Belgacom, 2013).
 - Vertoont geen ongepast gedrag zoals beledigingen, laster of obsceniteiten, etc. (De Lijn, 2013).
 - Schrijft in eigen naam, niet in naam van het bedrijf. Je schrijft in de eerste persoon 'ik' en niet 'wij' (Belfius, 2013).
 - Is altijd objectief. De onderneming vertrouwt erop dat je persoonlijke standpunten geen Polemieken doen ontstaan (Belfius, 2013).
 - Overdadig gebruik van sociale media tijdens het werk kan niet worden getolereerd (KBC, 2013).

Eigen voorbeeld:

- ✓ Elke leerling en lid van het schoolteam:
 - Spreekt in eigen naam.
 - Is verantwoordelijk voor zijn eigen publicaties.
 - Communiceert op een respectvolle manier over zichzelf, anderen en de school.

(Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014)

3.4 Cybermisbruik.

3.4.1 Cyberpesten.

In onze huidige technologische maatschappij zijn sociale netwerksites niet meer weg te denken. Jongeren communiceren vaker via het internet waardoor het gemakkelijker wordt om kwetsende berichten de wereld in te sturen zonder (amper) aan de mogelijke gevolgen te denken. Hierdoor is cyberpesten een belangrijk fenomeen geworden om mee rekening te houden binnen de huidige schoolcultuur. Het is noodzakelijk hier duidelijke regels over op te stellen en deze ook op te volgen. Dit kan via een verantwoordelijke leerkracht, werkgroep of CLB-medewerker.

Concrete voorbeelden:

✓ Cyberpesten is een strafbaar feit.

Als je slachtoffer wordt van cyberpesten:

- Zeg zo snel mogelijk tegen de daders dat ze er mee moeten stoppen.
- Spreek er met je ouders over.
- Bewaar de bewijzen op je computer.
- Sluit de daders af van je netwerken en chatruimte (MSN, Facebook, e.d....).
- Meld het bij de school, deze zal trachten om samen met de dader een oplossing te zoeken zodat er een einde komt aan dit soort pesten.
- Eventueel zal de school jou en je ouders steunen in een klacht bij de politie.

Bij ernstige feiten of onwil worden de ouders op de hoogte gebracht en betrokken in het zoeken naar een oplossing. Indien nodig zal de school overstappen op tuchtmaatregelen. Bij incidenten buiten de school wordt er gewerkt in overleg met slachtoffer (Het college Groenendaal, 2012-2013).

- ✓ Het gebruik van de computers, smartphone of gsm om anderen te pesten kan niet. Word je hierop betrapt dan volgen er onherroepelijke sancties. Dit kadert ruimer in ons pestactieplan (VTI Kontich, 2011-2012).
- ✓ Bij problemen met cyberpesten is de leerling er het meest mee gebaat als hij of zij zich enkele weken volledig terugtrekt uit alle websites en online communities en alle wachtwoorden verandert ... De mogelijkheden van een school om te reageren op cyberpesten zijn beperkt. Een school heeft niet altijd de bevoegdheid of de middelen om een onderzoek op het internet te voeren. De politie is daar wel toe in staat – zij het soms pas als het slachtoffer klacht indient – al is het niet vanzelfsprekend om de politie bij elke online pestproblematiek te betrekken. Dat vereist goede afspraken. Die kunnen een onderdeel vormen van de overeenkomst die de lokale politie sinds 2006 verplicht heeft afgesloten met de Hasseltse scholen bv.

De school zal een leerling straffen als die iets negatiefs plaatst over een leraar en het functioneren van deze leraar. Iedereen kan straffeloos stoom afdalen over een leerkracht, maar wanneer dit gebeurt op vb. Facebook is dit vergelijkbaar met het verhaal plaatsen op de voorpagina van de krant. In dit geval spreekt men van 'smaad', wat strafbaar is (Instituut Mariaburcht Stevoort, 2013-2014).

3.4.2 Meldpunt cybermisbruik.

In het schoolreglement moet er duidelijk gecommuniceerd worden waar leerlingen, ouders, leraren en externen terecht kunnen, wanneer er cybermisbruik plaatsvindt. Daarnaast kan de school een (anoniem) meldpunt voorzien bv. via een brievenbus om misbruik te melden.

Concreet voorbeeld:

- ✓ eCops is een online Belgisch meldpunt, een initiatief van de Federal Computer Crime Unit, waar internetgebruikers misdrijven die verband hebben met België op of via het internet kunnen melden. eCops geeft elke melding door aan de bevoegde dienst. Bij zaken als cyberpesten zal dat de lokale politie zijn. Het is echter quasi onmogelijk om er zeker van te zijn dat informatie die ooit op het internet heeft gestaan, effectief volledig verwijderd wordt (Instituut Mariaburcht Stevoort, 2013-2014).

3.5 Sancties bij inbreuk.

Zowel in de regelgeving als de strafregelgeving dient de school transparant te handelen. Zowel het onderwijzend personeel, als de leerlingen of andere betrokkenen dienen vooraf de sancties of de gevolgen te kennen wanneer men een bepaalde regel overtreedt. De sancties kunnen verschillend zijn van school tot school (Kuppens, Rottier, Pletinckx, Scheire, 2014).

Het is essentieel dat de school een gestructureerde veilige omgeving creëert voor de leerling en het personeel en dat zij vooral preventief tegen ordeverstoring te werk gaan, maar wanneer een leerling of personeelslid toch de grens overschrijdt, dienen zij op de gepaste manier gestraft te worden.

3.5.1 Schoolreglement.

In het schoolreglement wordt vastgelegd wat het gevolg is van bepaalde leerlingenhandelingen. Elke leerkracht dient deze gemaakte afspraken consequent toe te passen om discussie of onduidelijkheid te vermijden. Geen enkele overtreding blijft zonder negatieve gevolgen. Binnen de school is collegialiteit cruciaal, het personeel dient pedagogisch op één lijn te staan, zodat de structuur gewaarborgd blijft en er transparantie naar de leerlingen toe is.

De leerlingen dienen altijd te weten wat het gevolg van een bepaalde handeling zal zijn. Wanneer leerkrachten de regels niet consequent toepassen, wordt het voor de leerlingen lastig om de structuur in het regelsysteem te ontdekken. Dit kan voor bepaalde leerlingen een bron van gedragsproblemen zijn (Teitler & P, 2013).

Regels worden eenzijdig door de leerkrachten aan leerlingen opgelegd en de naleving ervan is de verantwoordelijkheid van de leerkracht. Afspraken worden samen met de leerlingen gemaakt en de naleving ervan is opnieuw de verantwoordelijkheid van zowel de leerkracht als de leerling (Teitler & P, 2013).

Concrete voorbeelden van sancties of maatregelen:

a) Beschadigen van computer

Aangebrachte vernielingen worden betaald door wie de schade veroorzaakt. Bij vernieling of fraude wordt een sanctie toegepast zoals het schoolreglement het voorschrijft (Instituut Mariaburcht Stevoort, 2013-2014).

b) Beschadigen van gemeenschapsmateriaal

Het beschadigen van computers, het veranderen van basisinstellingen van computers, het verwijderen van programma's of bestanden, oneigenlijk gebruik van Internet, chatten, etc. hebben onherroepelijk strenge sancties tot gevolg. Wanneer je merkt dat er iets defect is aan je computer meld je dit meteen aan je leerkracht (VTI, Kontich, 2013-2014).

c) Gsm gebruik tijdens proefwerken

Je mag geen gsm bij jou hebben tijdens de proefwerken. Je gsm staat AF en zit in je boekentas. Als je toch je gsm gebruikt tijdens een toets of een proefwerk volgt een sanctie. Het gebruik ervan beschouwen we als een poging tot spieken ongeacht of er iets i.v.m. de leerstof op je gsm staat of niet. De klassenraad kan beslissen een nul te geven of je proefwerk te annuleren, waardoor je mogelijk een bijkomende proef moet afleggen (Heilig-Hartcollege Waregem, 2013-2014).

d) Cyberpesten

Peer mediation kan een oplossing bieden om pestproblemen tegen te gaan. Een sessie duurt vijftien minuten. Hierin kunnen beide partijen (slachtoffer en pester) hun verhaal doen en samen naar oplossingen zoeken met nog 2 andere peers (medestudenten) die zwijgplicht hebben. De sessie wordt afgesloten met een schriftelijk akkoord en wordt steeds begeleid door de leerlingenbegeleider of directeur op school (Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs, 2008).

No Blame-aanpak bestaat uit 7 stappen. Eerst en vooral gaat de begeleider in gesprek met het slachtoffer. Nadien worden de betrokkenen samengebracht. De verantwoordelijke maakt duidelijk dat niemand beschuldigd wordt. Het probleem wordt uitgelegd en er wordt in groep naar oplossingen

gezocht. De bijeenkomst wordt afgesloten door een begeleider en er wordt meteen een nieuwe afspraak vastgelegd op school. Vervolgens houdt de begeleider apart een gesprek met de jongeren om hoofdzakelijk na te gaan of het pesten gestopt is (Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs, 2008).

e) Sancties verbonden aan een strafbaar feit

- Opdracht schrijven over het strafbare feit (bv. plagiaat, cyberpesten, enz.).
 - Project bijwonen of zelf verwerken die handelt over het strafbare feit.
 - Leefsleutels bijwonen, waar de focus ligt op het verwerven van de nodige vaardigheden.
 - Sessies laten bijwonen hoe bronnen correct moeten vermeld worden.
- (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014)

Schending van de auteursrechten

De volgende consequenties zijn verbonden aan het plegen van plagiaat:

- Het behalen van een onvoldoende voor dat vak of onderdeel.
 - Opnieuw afleggen van het vak of onderdeel.
 - Vak of onderdeel opnieuw afleggen.
- (Kuppens, Pletinckx, Rottier, & Scheire, 2013-2014)

f) **Ordemaatregelen**

- Wanneer kan je een ordemaatregel krijgen?

Wanneer een bepaald gedrag de goede werking van de school hindert, kan een personeelslid van het schoolbestuur je een ordemaatregel opleggen (Edugo, Lochristi, 2013-2014).

- Welke ordemaatregelen zijn er?

Een verwittiging, strafwerk, de tijdelijke verwijdering uit de les (je meldt je dan onmiddellijk bij de directeur of zijn afgevaardigde) of een alternatieve ordemaatregel. Tegen een ordemaatregel is geen beroep mogelijk (Edugo, Lochristi, 2013-2014).

Wanneer de school beslist om de leerling tijdelijk of definitief te schorsen, moet dit wel samen met de ouders overlegd worden door een aangetekende brief met de vermelding van de reden. De sanctie gaat in op de eerste schooldag na ontvangst van de aangetekende brief. Hier kan men wel beroep indienen binnen de 5 werkdagen. Nadien wordt beslist of dit mag aangevochten worden (Conservatorium aan Zee, Oostende, 2004-2014).

4. Stappenplan opstellen eigen visietekst rond sociale media

Tijdens ons onderzoek werd het duidelijk dat nog maar weinig scholen sociale media geïntegreerd hebben in hun schoolreglement. De scholen in Vlaanderen zijn dus momenteel op verschillende versnellingen aan het werk. Ter ondersteuning voor de scholen die dit wensen, is dit een mogelijke werkwijze:

(Stappenplan, sd)

1. Het is optimaal om **alle scholen** uit de scholengemeenschap te betrekken en te enthousiasmeren rond het positief verhaal van sociale media. Beter samen afspraken opmaken dan regels opleggen die mogelijks bedreigend kunnen overkomen en/of die niet of minder nageleefd worden.
2. Vervolgens is het belangrijk dat er **een verantwoordelijke** en/of een werkgroep sociale media wordt opgesteld.
3. Deze 'mediacoach' of werkgroep maakt een **analyse** op rond wat er al is beschreven of reeds voorzien is op school. Een analyse kan er als volgend uitzien:
 - a) Het eigen schoolreglement erbij nemen.
 - b) Ons eindwerk item per item doornemen.
 - c) Ondertussen aanstippen of markeren op het *eigen* schoolreglement (of apart blad), wat er al gebeurt op school en waarnaar in het schoolreglement wordt verwezen.
 - d) Daarna aanstippen of markeren op het eigen schoolreglement (of apart blad) wat er al gebeurt op school en waarnaar in het schoolreglement nog niet wordt verwezen.
4. Daaruit wordt een **prioriteitenplan** opgemaakt: de zwakke punten die uit de analyse voorkomen worden eerst aangepakt (meest dringendste). Niet het vele is hierbij goed maar het goede is veel! Het opstellen van een **meerjarenplan** is hiervoor aangewezen!
5. De mediacoach of werkgroep vormt de motor: ze bereiden één prioriteit voor (bv. per trimester) om voor te stellen op de personeels- of teamvergadering. Zo krijgen leerkrachten of leidinggevenden (als ervaringsdeskundigen) de kans om hun materiaal of zaken die ze hebben uitgewerkt door te geven. Hierbij mogen de leerlingen niet vergeten worden (al dan niet via de leerlingenraad of rechtstreeks in de klas).
6. Rond de behandelde prioriteit worden **afspraken opgemaakt** en vertaald naar het schoolreglement en de organisatie. Goede materialen en lesmodellen worden ter beschikking gesteld van iedereen (binnen en buiten de school) in een soort van vademecum of plaats in de bib.
7. Tenslotte **evalueert** de werkgroep jaarlijks en volgt ze het geheel op.

5. Nabeschuwing

Er zijn scholen die over dit onderwerp nog aan het prille begin staan. Er zijn scholen die al heel wat items hebben opgenomen in hun schoolreglement.

Elke school heeft haar eigen identiteit en moet rekening houden met haar populatie, locatie en pedagogisch project. Het is immers geen eenvoudige opdracht om als directie met je team het complexe gegeven van sociale media op school te gaan bespreken en uitwerken.

We beseffen ook dat vooraleer afspraken kunnen opgenomen worden in een schoolreglement, daar een heel proces aan vooraf gaat. Het optimaliseren van een sluitend sociaal media reglement is een gestaag en steeds veranderend proces.

Het is een groeiproces: het moet rijpen, bijgestuurd en aangepast worden waar nodig. Elk implementatieproces duurt lang maar is vooral uitdagend en boeiend! Met implementatie van sociale media op school bedoelen we ook letterlijk: het gebruik van sociale media geleidelijk aan realiseren, ten uitvoer brengen, toepassen, verwezenlijken, invoeren, opnemen in het beleid, schoolwerkplan, schoolreglement, enz. Een complex gegeven.

Zo kan een schoolteam vanuit een schoolanalyse een prioriteitenplan opstellen. Een werkgroep kan dit in goede banen leiden. Leerkrachten bevragen en aan het woord laten, nascholingen volgen, enz. Voor alle vooruitgang is enthousiasme nodig vanuit het team. Een hele uitdaging maar zeker en vast een boeiende opdracht!

6. Bibliografie.

- Aaken, J. v. (2014, Maart 5). *Twitter en Facebook in de les, hoe doe je dat?* Opgehaald van Didactief - opinie en onderzoek voor de schoolpraktijk: <http://www.didactiefonline.nl/deze-maand-in-didactief/47-uncategorised/11726-twitter-en-facebook-in-de-les-hoe-doe-je-dat>
- Afbeelding (sd). Opgeroepen op Mei 28ste, 2014, van Blog us cision: <http://blog.us.cision.com/wp-content/uploads/2009/12/SM-Policy-Image.bmp>
- Akkermans M., van den Bighelaar S. (oktober 2013). *Gebruik en gebruikers van sociale media*. Opgehaald van <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/06A12225-495E-4620-80F6-F2A53E819957/0/20131001b15art.pdf> op 29 januari 2014.
- Algemeen GSM-verbod op scholen niet haalbaar*. (2011, januari 31). Opgeroepen op november 17, 2013, van Het Laatste Nieuws: <http://www.hln.be/hln/nl/4124/Multimedia/article/detail/1215745/2011/01/31/Algemeen-gsm-verbod-in-scholen-niet-haalbaar.dhtml>
- Ammerlaan, T. (2014, Maart 14). *GLOG en Glogster voor het maken van posterpresentatie en blog*. Opgehaald van HAN: <http://blog.han.nl/onlineeducation/glog-en-glogster-voor-het-maken-van-posterpresentatie-en-blog/>
- Apps in de les. (sd). *Twitter gebruiken in de klas*. Opgehaald van Apps in de les op 2 juni 2014: <http://appsindeles.wordpress.com/2013/05/26/twitter/>
- Auteursrecht*. (sd). Opgehaald van Kruispuntbank wetgeving op 8 maart 2014: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1994063035&table_name=wet
- Awouters, V., Jans, R., Charlier, N., Smits, J., Boschmans, M., Borghs, M., . . . Castelein, E. (2010-2012). *De sociaal genetwerkte leraar*. Opgehaald van Associatie KU Leuven op 17/01/2014: <http://schoolofeducation.eu/sociaal-genetwerkte-leraar>
- BBC (Regisseur). (2010). *The classroom experiment* [Film].
- Beemt, A. v. Netwerklere. *Wetenschappelijk centrum lerarenonderzoek: netwerklere op 8 mei 2014*. Open Universiteit, <http://www.slideshare.net/AntoineSlideshare/zichtbaar-maken-leraren-en-netwerklere>.
- Belfius. (sd). Belfius Bank & Verzekeringen. Brussel, Vlaams Brabant, België.
- Belgacom. (sd). Belgacom. Brussel, Vlaams Brabant, België.
- Bestuurszaken . (sd). *Personeel - Deontologische code*. Opgehaald van Bestuurszaken, over de werking van de overheden in Vlaanderen op 17/01/2014: <http://www.bestuurszaken.be/deontologische-code>
- BIS 4000 digi(taal) lessen: hoe omgaan met auteursrechten?* (2014, mei 29). Opgehaald van Klascement: <http://www.klascement.net/bis/auteursrechten/>

Blomme, P., & Roegis, N. (2014, juni 2). Vacature deeltijds mediacoach 18/36 (m/v). College O.-L.V. - ten-Doorn, Oost-Vlaanderen, België.

Bosher, M. (sd). *Afbeelding IMEI nummer GSM*. Opgehaald van imei.org op 29/01/2014:
<http://imei.org/wp-content/uploads/imei.gif>

CBPL. (2014, juni 1). *Privacy*. Opgehaald van Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer: <http://www.privacycommission.be/nl>

Centraal Meldpunt Pesten. (sd). *Contact*. Opgehaald van Centraal Meldpunt Pesten op 2 juni 2014:
<http://www.centraalmeldpuntpesten.org/contact/>

CNN. (2012, April 4). *Google unveils 'Project Glass' virtual-reality glasses geraadpleegd* op 5 juni 2014. Opgehaald van money.cnn.com:
http://money.cnn.com/2012/04/04/technology/google-project-glass/?source=cnn_bin

College O.-L.-V.-ten-Doorn. (sd). Logo. Opgehaald van de website van College O.-L.-V.-ten-Doorn op 28 mei 2014: <http://www.coltd.be/>

Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. (sd). *De Privacywet*. Opgehaald van Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer op 5 maart 2014:
<http://www.privacycommission.be/nl/node/3908>

Commissie bescherming persoonlijke levenssfeer. (sd). *Bewakingscamera's op school*. Opgehaald van onderwijs ik beslis.be: <http://onderwijs.ikbeslis.be/onderwijs-bewakingscamera-op-school>

Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. (sd). *De Privacywet*. Opgehaald van Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer op 5 maart 2014:
<http://www.privacycommission.be/nl/node/3908>

Conradi, R. (2012, maart 2). *Makkelijke lesvoorbereiding met Weebly*. Opgehaald van op 2 juni 2014 Denk mee over het onderwijs van morgen. : <http://www.onderwijsvanmorgen.nl/makkelijke-lesvoorbereiding-met-weebly>

Danova, T. (2013, augustus 30). *Our Forecast For Smartwatches*. Opgeroepen op mei 26, 2014, van <http://www.businessinsider.com/global-smartwatch-sales-set-to-explode-2014-3>

De Bruyckere, P., & Smits, B. (sd). Opgehaald van X, Y of Einstein? geraadpleegd op 19.01.2014:
<http://xyofeinstein.wordpress.com/about/>

De Dames in Antwerpen. (2013-2014). *De Dames schoolreglement en pedagogisch project*. Opgehaald van www.idico.be: <http://www.idico.be/docs/reglement.pdf>

De gecoördineerde grondwet. (sd). Opgehaald van Kruispuntbank wetgeving op 8 maart 2014:
http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&table_name=wet&la=N&cn=1994021730

De Lijn. (sd). Richtlijnen voor het gebruik van sociale media. Mechelen, Antwerpen, België.

Denk mee over het onderwijs van morgen. (2014, Maart 12). *Toepassingen Weebly*. Opgehaald van Denk mee over het onderwijs van morgen:
<http://www.onderwijsvanmorgen.nl/assets/ToepassingenWeebly.pdf>

Educatie en school. (2012, juni 3). *Studievaardigheden*. Opgeroepen op mei 29, 2014, van www.educatie-en-school.infonu.nl: http://educatie-en-school.infonu.nl/studievaardigheden/98468-zo-voorkom-je-plagiat.html

Edugo, Lochristi. (2013-2014). *Schoolreglement 2013 - 2014*. Opgehaald van www.edugo.be

Edulex *Wetgeving en omzendbrieven voor het Vlaamse Onderwijs*. (2013, september 2). Opgeroepen op april 9, 2014, van www.ond.vlaanderen.be: http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=12254#135336

Engelfriet, A. (2014, Maart 12). *Instagram eist fotogebruiksrecht, gebruikers maken ophef (goh)*. Opgehaald van Internetrecht door Arnoud Engelfriet: <http://blog.iusmentis.com/2012/12/21/instagram-eist-fotogebruiksrecht-gebruikers-maken-ophef-goh/>

Europees verdrag voor de rechten van de mens (privacy). (sd). Opgehaald van European court of human rights op 8 maart 2014: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FRA.pdf

Facebook. Facebooklogo. *Galerie de logo*. Facebook, <http://www.logo00.com/logo-facebook/>.

Facebook like thumb. *Facebook like thumb op 8 mei 2014*. Facebook, http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/13/Facebook_like_thumb.png.

Facebook, Dislike button. *Dislike button 8 mei 2014*. Facebook, http://www.photo-digital-electronic.com/wp-content/plugins/wp-o-matic/cache/3ee42_634383142207538498.jpg.

Foong, L. (sd). *Social Media Frustration*. Opgehaald van Louishoong op 6 juni 2014: <http://www.louisfoong.com/wp-content/uploads/2012/06/social-media-frustration.jpg>

Freinetatheneum De Wingerd Gent (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.dewingerdfreinet.be/>

Freinetschool De Regenboog Turnhout. (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.freinetschoolderegenboog.be>

Gert-Jan. (2014, Maart 5). *De goedkope smartwatch is niet alleen leuk maar ook erg handig*. Opgehaald van Edublogger: <http://www.edublogger.nl/telecom/de-goedkope-smartwatch-niet-alleen-leuk-maar-ook-erg-handig/>

Glogster. Logo Glogster. *Glogster poster yourself*. Glogster, <http://www.mitchelldhs.com/graphics/logoGlogster.jpg>.

GO. (sd). *Het schoolreglement 2013-2014*. Opgeroepen op november 17, 2013, van <http://www.hetatheneum.be/#main: http://www.hetatheneum.be/#main>

Google glass. (2014). Opgehaald van www.verkeersnet.nl: http://www.verkeersnet.nl/tag/google-glass/

Groenendaalcollege Campus Sint - Jan Merksem. (2013-2014). *Schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.groenendaalcollege.be>

Haren, S. V. (2014, mei 8). *6 manieren om delen via Sociale Media te stimuleren*. Opgehaald van Natural talent: <http://www.naturaltalent.nl/6-manieren-om-delen-via-social-media-te-stimuleren.html>

Heilig Hartcollege Waregem. (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.collegewaregem.be/home/>

Het burgerlijk wetboek. (sd). Opgehaald van Kruispuntbank wetgeving op 8 maart 2014: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=1804032133

Het koninklijk atheneum Brussel. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van www.atheneumbrussel.be: <http://www.atheneumbrussel.be/>

Het koninklijk atheneum Gentbrugge. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van www.atheneumgentbrugge.be: <http://www.atheneumgentbrugge.be/>

Het koninklijk Atheneum Herzele. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van www.atheneum-herzele.be

Het koninklijk atheneum Vilvoorde. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.hetatheneum.be/#main>

Het koninklijk atheneum Sint-Niklaas. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.kasintniklaas.be>

Het koninklijk atheneum De Brug Vilvoorde. (2013 - 2014) *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.campusdebrug.be/>

Het koninklijk atheneum Zottegem (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.kaz.be/cms/>

Het Sint-Joriscollege Eindhoven. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van http://pcsintjoris.mwp.nl/home_joris.aspx7

Hoger Technisch Instituut Sint-Antonius. (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.htisa.be/>

Hoogwout, E. M. (2009). Traditioneel pesten versus cyberpesten.

Het strafwetboek. (sd). Opgehaald van Kruispuntbank wetgeving op 8 maart 2014: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1867060801&table_name=wet

ICT in het onderwijs. (2014, Maart 12). *Extra: polls maken met Poll Everywhere*. Opgehaald van ICT in het onderwijs: <http://icto.pxl.be/node/150>

Infografiek : jouw leerlingen op Facebook. (2013, oktober 6). Opgeroepen op april 2014, 8, van Klasse leraren: http://www.klasse.be/leraren/37669/wat-doen-jouw-leerlingen-op-facebook/?utm_source=Leraren&utm_campaign=5b65cd39bb-LD_2013-10-17&utm_medium=email&utm_term=0_b661ff641f-5b65cd39bb-417310745%20-%20.UoDfyfcVGM9

Instagram. (sd). *Logo Instagram*. Opgehaald van <http://www.logo00.com/logo-instagram/logo-instagram.jpg>.

Instagram. (sd). *Logo en naam instagram*. Opgehaald van <http://rootzwiki.com/news/import4/d1f7c159e3111afa1cb588f1d199b4f1.png>

Twitter. Vine logo. *Vine* . Twitter, https://vine.co/static/images/trademark_logo.gif.

Instituut Mariaburcht Stevoort. (2013-2014). Visietekst omgaan met nieuwe media in het i-MaS. Hasselt, Limburg, België. (ontvangen via email via mevr. Reinhilde Achten)

Instituut Mariaburcht Stevoort. (2013-2014). *Omgang met nieuwe media in iMas*. Opgeroepen op mei 29, 2014, van www.i-mas.be: <http://www.i-mas.be/>

Instituut Mariaburcht Stevoort. (2013-2014). *Schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.i-mas.be/wp-content/uploads/2013/08/2013-2014-SCHOOLREGLEMENT-01-09-2013.pdf>

International Numbering Plans. (2001-2004). *Welcome at International Numbering Plans!* Opgehaald van International Numbering Plans op 29/01/2014: <http://www.numberingplans.com/>

International Numbering Plans. (sd). *Welcome at International Numbering Plans!* Opgehaald van International Numbering Plans op 29/01/2014: <http://www.numberingplans.com/>

iPhoneclub. (sd). *Dossier jailbreaken: waarom, voordelen en nadelen*. Opgehaald van iPhoneclub: De grootste iPhone-site van de Benelux op 16/01/2014: <http://icultu.re/12LtWTA>

IT Law Wiki. (sd). *Privacy settings definition*. Opgehaald van Wikia op 17/01/2014: http://itlaw.wikia.com/wiki/Privacy_settings

37

Jaar, V. A. (2014). *Didactief opinie en onderzoek voor de schoolpraktijk*. Opgeroepen op mei 28, 2014, van didactiefonline.nl: http://didactiefonline.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=11726:twitter-en-facebook-in-de-les-hoe-doe-je-dat&catid=47:uncategorised

Jan-Willem. (2011, december 22). *Wat is Twitter en hoe werkt Twitter?* Opgehaald van Techzine op 2 juni 2014: <http://www.techzine.nl/tutorials/375/wat-is-twitter-en-hoe-werkt-twitter.html>

Jouwweb.nl. (sd). *Whatsapp in het onderwijs*. Opgehaald van [Whats-app.jouwweb.nl](http://whatsapp.jouwweb.nl) op 2 juni 2014: <http://whatsapp.jouwweb.nl/whatsapp-gebruik-in-het-onderwijs>

KBC. (sd). Het beleid van KBC Groep inzake sociale media . Brussel, Vlaams Brabant, België.

Kennisplatform voor sociale media. (2014, juni 1). *Social media*. Opgehaald van Kennisplatform voor sociale media: <http://www.social-media.nl/>

Kennisplatform voor sociale media. (2014, juni 1). *Social media*. Opgehaald van Kennisplatform voor sociale media: <http://www.social-media.nl/>

Klasbord. (2014, maart 12). *Klasbord, de gratis social media tool voor het onderwijs!* Opgehaald van Klasbord: www.klasbord.nl

Klasbord. (sd). *Logo*. Opgehaald van http://sargasso.nl/wp-content/uploads/2013/11/Klasbord_Logo-test.png op 2 juni 2014

KlasCement.be. (2014, juni 2). Open leercentrum. Opgehaald van KlasCement.be:
<http://users.skynet.be/middenschool.bellevue/0405%20Open%20leercentrum.htm>

Klasse leraren. (2013, februari 24). *Flipping the classroom zet de les op zijn kop*. Opgehaald van
[www.klasse.be: http://www.klasse.be/leraren/31748/flipping-the-classroom-zet-de-les-op-zijn-kop/](http://www.klasse.be/leraren/31748/flipping-the-classroom-zet-de-les-op-zijn-kop/)

Klasse voor ouders. (sd.). Opgeroepen op april 9, 2014, van www.klasse.be:
http://www.klasse.be/ouders/20902/even-kijken-of-dit-mag/#.U0Uu6_l_vyS

Leyenaar, M., van Wijngaarden, E., & Fraanje, R. (2012). Kansen van sociale media voor de representatieve democratie. *Beleid en Maatschappij*, 39, 3.

LINC. (2014, Mei 30). VSNG. Opgehaald van LINC - Thuis in de kennismaatschappij: <http://www.linc-vzw.be/projecten/vsng>

Loesje@loesje.nl. Schoolregels . *Regels en veiligheid*.
<http://www.clv.nl/Leerlingen/Regelsenveiligheid/Veiligeregels.aspx>.

Marcinek, A. (2014, Maart 5). *The Future of Education as Seen Through Google Glass*. Opgehaald van Edutopia: <http://www.edutopia.org/blog/future-education-through-google-glass-andrew-marcinek>

Margareta-Maria-Instituut. (2013-2014). Het *schoolreglement*. Opgehaald van
<http://www.mmikortemark.be/>

Media Animation. (2014, mei 31). *Mediacoach 2014*. Opgehaald van Media Animation:
<http://www.media-animation.be/MediaCoach-2014.html>

Microsoft. (sd). *Draadloos netwerk: in vijf stappen opgezet*. Opgehaald van Microsoft Zakelijk op 5 maart 2014: <http://www.microsoft.com/business/nl-nl/content/paginas/article.aspx?cbcid=113#>

Mijn kind online, kennisnet. (sd). Sociale media. Opgeroepen op 28 november 2013 van
<http://mijnkindonline.nl/publicaties/brochures/brochure-sociale-media-op-school>

Ministerie van Onderwijs en Vorming. (1898 - 2014). *Wijs in media*. Opgeroepen op maart 30, 2014, van klascement: <http://www.klascement.be/mediawijsheid/>

Ministerie van onderwijs. (10/05/2012) *Conceptnota mediawijsheid*. Opgehaald van
<http://www.ond.vlaanderen.be/ict/beleid/conceptnota-mediawijsheid.pdf> op 20 mei 2014

Mofidi, H. Learn about netiquette before sending your first PM. *Netiquette rules of the road* . Mofidili op 8 mei 2014, <http://mofidili.com/?p=5300>.

Nederlandse encyclopedie. (2014). Opgeroepen op mei 12, 2014, van www.encyclo.nl:
<http://www.encyclo.nl/begrip/copyright>

Onbekend. Social media team. *8 mei 2014*. Military missions, <http://www.military-missions.org/wp-content/uploads/2011/07/Social-Media-Team.jpg>.

- Onderzoek laat zien hoe tieners sociale media inzetten voor school en hobby's. (2014, Maart 5).
Opgehaald van Kennisnet: <http://www.kennisnet.nl/themas/mediawijsheid/onderzoek-samen-leren-tieners-en-sociale-media/>
- Onze-Lieve-Vrouwlyceum Gent. (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.lyceumgenk.be>
- Open Leercentrum. (sd.). Opgeroepen op mei 26, 2014, van KlasCement.net: <http://users.skynet.be/middenschool.bellevue/0405%20Open%20leercentrum.htm>
- Peeters, B. (sd). *Populariteit sociale media*. Opgeroepen op Mei 15de, 2014, van Vrmrapporten.be: <http://www.vrmrapporten.be/rapporten/mediaconcentratie-2013/3144-populariteit-sociale-media>
- Phone House. (2013). *De voordelen van smartwatches*. Opgeroepen op mei 26, 2014, van www.phonehouse.nl: <http://www.phonehouse.nl/smartwatches-voordelen/>
- Phone House. (2013). *Wat kan ik met een smartwatch?* Opgeroepen op mei 26, 2014, van [phonehouse.nl](http://www.phonehouse.nl): <http://www.phonehouse.nl/smartwatches/>
- Pinterest. Pinterest logo. *Pinterest*. Pinterest, <http://dominickcosta.com/wp-content/uploads/2013/09/pinterest-logo.jpg>.
- PIVA Oudenaarde. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://stagescholen.augent.be/piva-oudenaarde/>
- Plazilla. (sd). *Wat is instagram?*. Opgehaald van <http://plazilla.com/page/4295020263/wat-is-instagram-en-waarom-is-het-zo-leuk> op 2 juni 2014
- Politie.nl. (2014, April 9). *Pingen, whappen, tweeten, taggen en likken. Sociale media en schoolveiligheid*. Opgehaald van Kennisnet: http://www.kennisnet.nl/fileadmin/contentelementen/kennisnet/mbo/Actueel/Bestanden/13_05_13_Sociale_Media_en_Schoolveiligheid.pdf
- Redactie. (2011, januari 31). *Algemeen gsm-verbod in scholen niet haalbaar*. Opgeroepen op april 17, 2014, van Het Laatste Nieuws: <http://www.hln.be/hln/nl/4124/Multimedia/article/detail/1215745/2011/01/31/Algemeen-gsm-verbod-in-scholen-niet-haalbaar.dhtml>
- Robxead. (2012, november 6). *Wat is Pinterest. De social media sensatie, het digitale prikbord*. Opgehaald van Plazilla op 2 juni 2014: <http://plazilla.com/page/4295019994/wat-is-pinterest-de-social-media-sensatie-het-digitale-prikbord>
- Robxead. (2013, juni 20). *Wat is Vine, de nieuwe gratis hit app voor het delen van filmpjes op Android, iPad en iPhone*. . Opgehaald van Plazilla op 2 juni 2014: <http://plazilla.com/page/4295020272/wat-is-vine-de-nieuwe-gratis-hit-app-voor-het-delen-van-filmpjes-op-android-ipad-en-iphone>
- Selhorst, K. (2014, Mei 30). *Mediawijs met de mediacoach*. Opgehaald van Slideshare: <http://www.slideshare.net/KarolienSelhorst/mediawijs-met-de-mediacoach>
- Simons, PRJ (2010). *Leren gaat om verbinden. Leren is geen plicht maar een kans*. Mediacoach, vaktijdschrift over jeugd en mediawijsheid, 2, 15-18.

- Sociale media*. (sd). Opgeroepen op Mei 29ste, 2014, van Pimpyourcareer:
<http://www.pimpyourcareer.nu/wp-content/uploads/2014/02/Social-media-300x225.png>
- Schoondorp, M. (2014, mei 8). *Sociale media en de kansen voor het onderwijs*. Opgehaald van Winkwaves: http://winkwaves.com/files/TS_Social_Media_apr2010.pdf
- Schoondorp, M. (2010). Social media en de kansen voor het onderwijs. *Rapport SURFnet/Kennisnet-Simons, PRJ (2010). Leren gaat om verbinden. Leren is geen plicht maar een kans. Mediacoach, vaktijdschrift over jeugd en mediawijsheid, 2, 15-18.*
- Sint-Janscollege Gent. (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://humaniora.sjc-gent.be>
- Sint-Jozefinstituut Essen. (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.stjozefasoessen.be>
- Sint-Laurensinstituut. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van www.slso.sint-laurens.be:
<http://slso.sint-laurens.be/>
- Sint-Teresiacollege Eksaarde. (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.vlot-stc.be>
- SiteOptimo. (sd). *Wat is netiquette?* Opgehaald van SiteOptimo op 17/01/2014:
<http://www.siteoptimo.com/wat-is/netiquette>
- Smid, E. (2011). *Esthersmid*. Opgeroepen op maart 30, 2014, van Sociale Media in het onderwijs:
<http://www.esthersmid.nl/Portfolio/artikel/sociale-media-in-het-onderwijs>
- Stammer. (sd). *Westendse blik op Middelkerke*. Opgehaald van Seniorennet op 5 maart 2014:
<http://users.skynet.be/Stam/lefevere/Blog/BewakingscameraPictogram.jpg>
- Stappenplan*. (sd). Opgeroepen op Mei 28ste, 2014, van Caritasenco: <http://www.caritasenco.nl/wp-content/uploads/2011/12/stappenplan1.png>
- Stedelijk onderwijs van Oostende. (2004-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van www.soo.be:
<http://www.soo.be/index.php?page=38>
- Stedelijk onderwijs Antwerpen. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van www.stedelijkonderwijs.be/secundair
- Steinerschool Brugge. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van www.steinerschoolbrugge.be: <http://www.steinerschoolbrugge.be/>
- Steinerschool De Zonnewijzer Leuven. (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.steinerschoolleuven.be/>
- Tankink, S. (2013). Preventie-en interventie strategieën van leraren tegen cyberpesten: een onderzoek naar preventie-en interventie strategieën van leraren tegen cyberpesten op middelbare scholen in Nederland.
- Teitler, & P. (2013). *Lessen in orde: Handboek voor de onderwijspraktijk*. Bussum: Coutinho.

Twitter. Twitterlogo. *Réseaux sociaux*. Twitter, <http://www.avousleweb.com/blog/reseaux-sociaux/comment-booster-votre-site-avec-twitter/>.

Vakgroep conomie. (2011-2012). Economie Project 1. Arteveldehogeschool.

Vakgroep pedagogische wetenschappen. (2013-2014). *Praktijk 3.1 (semester 5)*. Gent: Arteveldehogeschool Bachelor in het secundair onderwijs.

Vandebosch, H., Van Cleemput, K., Mortelmans, D., & Walrave, M. (2014, mei 26). Cyberpesten bij jongeren in Vlaanderen. Studie in opdracht van het viWTA (Brussel). Opgehaald van Vrije Universiteit Brussel (vub): <http://wise.vub.ac.be/fattac/mios/Eindrapport%20cyberpesten%20viwta%202006.pdf>

Vandoninck, S. (2013, Oktober 6). Opgehaald van Klasse.be: http://www.klasse.be/leraren/37669/wat-doen-jouw-leerlingen-op-facebook/?utm_source=Leraren&utm_campaign=5b65cd39bb-LD_2013-10-17&utm_medium=email&utm_term=0_b661ff641f-5b65cd39bb-417310745%20%20.UoDfYfcVGM9

Verkeersnet. (2014, Maart). *Onderzoek naar mogelijkheden Google Glass voor ov-reizigers*. Opgehaald van Verkeersnet: <http://www.verkeersnet.nl/10222/hermes-radboud-onderzoekt-mogelijkheden-google-glass-ov-reizigers/>

Vrij katholiek onderwijs Opwijk. (2013 - 2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.vko.be>

Vrij Technisch Instituut Kontich. (2013-2014). *Het schoolreglement*. Opgehaald van <http://www.vtikontich.be>

VSK: Vlaamse scholierenkoepel. (2014, mei 16). *Absurde schoolregels*. Opgehaald van Vlaamse scholierenkoepel: <http://www.scholierenkoepel.be/daad/tips/tip/absurde-schoolregels>

Vrmrapporten. (sd). Opgehaald van Vrmrapporten.be geraadpleegd op 20.01.2014: <http://www.vrmrapporten.be/rapporten/mediaconcentratie-2012/3144-populariteit-sociale-media>

Weebly. Weebly logo. *Weebly*. Weebly, http://www.birminghamdevelopment.com/weebly_logo_copy.jpg.

Whatsapp. Logo Whatsapp. *Tabletgui* informatie- en communicatietechnologiede logo's. Whatsapp, <http://tabletguide.tabletguidenl.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2012/04/WhatsApp-logo-android-tablet.png>.

Whatsapp. (sd). *logo*. Opgehaald van <http://www.anbo.nl/sites/default/files/imagecache/main-image-707x217/main-images/whatsapp.jpg?1380545610>

Wikipedia. (2013, augustus 6). *International Mobile Equipment Identity*. Opgehaald van Wikipedia op 16/01/2014: http://nl.wikipedia.org/wiki/International_Mobile_Equipment_Identity

Wikipedia. (sd). *Socialnetworksite*. Opgehaald van Wikipedia op 17/01/2014: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Sociaalnetworksite>